National Library 56253
Gcn. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. KIA ON4

B103/c/4/5

National Library Bibliothèque Nationale
MAR 2 1981
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX

Second class mail registration number — 1880

VABA EESTLANE

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Nr. 15 (2747) XXX aastakäik | Teisipäeval, 24. veebruaril 1981 — Tuesday, February, 24, 1981 | Üksiknumbri hind 50 centi

Eesti Vabariigi aastapäev Torontos:

„Astu ette, sa uus generatsioon..."

Ontario peaminister William Davis koos abikaasaga eesti suurel rahvuspäeval

Lõpustseen Torontos ülikooli aulas toimunud Eesti Vabariigi aastapäeva aktuselt. Kõik osavõtnud koorid ja „Estonia" orkester on kogunenud lavale, et esitada ühiselt J. Aaviku laulu „Hoia, Jumal, Eestit". Foto: E. Liigand

Hästiõnnestunud ja tihedakoelise kavaga Eesti Vabariigi aastapäeva aktus mis toimus üle 1000 inimese osavõtul Toronto Ülikooli aulas — Convocation Hallis, andis kinnituse, et Toronto eesti ühiskond on võimeline ja suuteline rohkearvulist eestlaste peret kokkutoovaid aktuseid korraldama kui ta vastava kava annab ja selleks oma parimad jõud koondab. Aktusele andis oma erivärvingu Ontario provintsi peaministri William Davise ja tema abikaasa osavõtt, mis oli toonud kohale ka kanada ajakirjanike. Ühendriikidest kohale saabunud aktusekõneleja Vaike Luguse kõne oli paatoslik ja sütitav, apelleerides eriti meie noorsoo poole eesti rahva ja eestluse heaks oma panuse andmiseks. Aktusel oli seekord uudiseks Baptisti Koguduse Noortekoori esinemine Charles Kipperi juhatusel. Koor tõi aktusele nooruslikku värskust ja aitas tõhusalt kaasa kava rikastamisele. Aktuse sujuvaks teadustajaks ja juhtijaks oli Anne-Liis Tüll.

Aktuse kõige tähtsamateks aukülalisteks olid Eesti Vabadusristi kavalerid, kes saabusid pidulikule sündmusele abikaasade saatel ja kellede rinda ehiti tänutäheks nende suure panuse eest lilleõitega. Peaminister William Davis ja ta abikaasa saabusid kohale täpselt aktuse alguseks.

Neid tervitas aupeakonsul Ilmar Heinsoo ja rahvamass austas neid püsti tõustes aplausiga.

Kohe pärast kõrgete külaliste saabumist kõlas „Estonia" orkestrilt Uno Kooki juhatusel avamäng, mille järele sisenesid skautide ja gaidide auvalve saatel Eesti, Kanada ja Ontario provintsi lipud, mida tervitati püsti seistes. Lauldi ühiselt orkestri saatel „O'Canada" ja lipud jäid kogu aktuse ajaks auvalve saatel lavale.

Kava vaimuliku osa juhatas sisse Baptisti Koguduse Noortekoor C. Kippari juhatusel Joh. Kappeli lauluga „Jehoova on mu karjane." Kõnetooli asunud Baptisti Koguduse õpetaja K. Raid pidas hoogsa palvuse, mille sissejuhatuseks ta tervitas inglise keeles Ontario peaministrit ja ta abikaasat. Oma eestikeelses palves toonitas pastor eriti, et eestlased ei anna võõrastele ära oma pärisosa — oma maad, oma keelt ja usku.

Ta esitas palve inglise keeles, paludes eriti vabadust Eesti maale ja rahvale ning tänades Kanadat lahke vastuvõtu ja sõbralikkuse eest eestlastele.

Baptisti Noortekoor asetas vaimulikule osale mõjuva lõpupunkti Priit Ardna lauluga „Ärka üles, mu hing."

Laval toimus nüüd kooride vahetus — lahkus Baptisti Koguduse Noortekoor, keda asendas Toronto Eesti Meeskoor Ed. Tobrelutsu juhatusel langenute mälestamise tseremoonia läbi viimiseks. Kõnetooli asunud Toronto Eesti Võitlejate Ühingu esimees H. Kivi mainis, et kommunistid hävitasid küll meie sõjakangelaste mälestusmärgid, kuid nad ei suutnud hävitada seda vaimu, mis tiivustas Vabadussõja ajal meie rahvast ja eriti noorsugu.

Kodumaal ammutatakse jõudu nendest mineviku kangelastegudest ja need teod on eeskujuks ka välismaailmas elavale eesti rahvale.

Kõneleja toonitas ,et meie toetame eestlaste vabadusvõitlust kodumaal ja ei puhka enne kui Eesti on taas vaba. Meeskoorilt kõlas nüüd hardalt ja liigutavalt Enn Võrgu kangelaste austamisviis „Uinuge langenud kotkad", mida rahvas kuulas leinaseisakus.

Lühikese ingliskeelse tervituskõne arvukaile väliskülalistele pidas noorema generatsiooni esindaja Peeter Einola. Ta mainis, et Kanada on veel praegugi noor rahvas, mida kinnitavad vaielused põhiseaduse küsimuse ümber. Kuigi inglise ja prantsuse kultuurid esinevad siin prominentsel kujul, on siiski põhjust hinnata ka seda panust, mida on andnud Kanadale paljud teised rahvused.

Pärast Teist maailmasõda võttis Kanada paljude teiste rahvusgruppide hulgas suuremal arvul vastu ka eestlasi, andes neile vabaduse ja võimaluse oma elude üles ehitamiseks.

Eestlastele ja teistele uustulnukatele jäi seejuures võimalus arendada Kanada kultuuri üldises raamistikus oma kultuuri. Kõneleja ütles, et eestlased on uhked tundes end kanadalastena, kuid samal ajal on nad lugupidamise oma kultuuri ja keele hindamiseks andnud edasi ka noorematele generatsioonidele. Eesti Vabariigi loomine 1918. aastal oli 19. sajandil toimunud eesti kultuuri ja rahvuslike püüdluste renessanss, kuid nüüd valitseb Eestis võõras võim kes surub alla kõik eesti rahva püüdlused ja ideaalid.

Eesti Vabariigi aupeakonsul Ilmar Heinsoo tervitas peaminister William Davist ja tema abikaasat inglise keeles,

toonitades eriti, et suurem osa eestlasi valis Kanadasse saabudes oma kodupaigaks ja eluasemeks Ontario.

Eesti keeles tervitas kõneleja kogu eesti rahvusgruppi, kuid ka eestlasi kodumaal. Ta esitas väljavõtte kodumaalt saabunud ühe eesti noore kirjast, millest toonitati, et väliseestlastel ja kodumaal elavatel eestlastel on üks ühine soov — elada vabaduses. Kirja lõpus mainiti, et eesti rahvas peab taas tagasi saama oma iseseisvuse kuigi see võib maksta paljude elu hinda. Konsul kinnitas, et see kiri kinnitab selgesti eesti vaimu murdmatust kodumaal ja laseb meid loota, et rahvas kodumaal saab tagasi oma vabaduse ja iseseisvuse.

Peaminister Willaim Davis oma tervitus-sõnavõtus mainis, et paljud eestlased tunnevad kahtlemata Ontario provintsi ajalugu, kuid viimaste aastakümnete jooksul on siin toimunud suured muudatused. Siia on saabunud paljude rahvaste liikmed, kes on valinud selle osa Kanadast oma koduks. Peatudes eesti rahvusgrupi juures ütles kõneleja,

et see pole oma koosseisult suur ega ka väike, kuid ta on väga elujõuline ja aktiivne.

Need väärtused, mis eestlased on kaasa toonud, on tähtsad ja olulised kogu Kanadale. Meie hindame oma vabadusi ja siinseid väärtusi, kuid meie ei tohi sealjuures unustada, et need on meile garanteeritud ja ei jää püsima kui meie neid ei valva ja nende eest ei seisa. Peaminister ütles, et ta on pidevalt sõna võtnud rahvusvahelise terrori, Afganistani okupeerimise ja teiste vägivallategude vastu.

Peaminister ja tema abikaasa lahkusid ajapuuduse pärast kohe pärast sõnavõttu ja teadustaja Anne Tüll tutvustas aktusekõnelejat Vaike Lugust, kes on Ühendriikides Eesti Rahvuskomitee abiesimees, Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu liige ja Connecticuti Eesti Seltsi esimees. Vaike Luguse tugevast rahvuslikust vaimust kantud kõnet,

millest suur osa oli pühendatud meie noorüse üleskutsumiseks ja meie tööle kaasa löömiseks, katkestasid sagedased aplausid. „Astu siis ette, sa uus generatsioon," pöördus kõneleja noorte poole.

Kõne juurde tuleme pikemalt tagasi „Vaba Eestlase" järgmistes numbrites.

Pärast aktusekõnet luges teadustaja Anne Tüll ette Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu proklamatsiooni 1981. aasta kuulutamiseks Eesti Keele ja Kooli Aastaks ning lavale kogunes õhtu suurim koor — Toronto Eesti Seltsi täiendusalgkooli ja -keskkooli õpilaste umbes 125-liikmeline koor Lydia Aruvalla juhatusel. Noored esitasid südilt esialgu Riho Pätsi „Ühte laulu tahaks laulda", siis vahepalaks rahvusliku sisuga massdeklamatsiooni ja lõpuks Mart Saare „Eesti seisab nagu kalju". Klaveril saatis viimast laulu Karen Viinamäe.

Tervitajaid suusõnaliselt ja kirjalikult oli rohkesti. Peaminister Pierre Trudeau nimel tervitas parlamendiliige Aideen Nickolson ja konservatiivide partei juhi Joe Clarki nimel parlamendiliige Scott Finnel. Mõlemad kriipsutasid alla eestlaste panust Kanadale. Läti rahvusgrupi nimel tervitas aukonsul dr. E. Upenieks ja Leedu ühiskond Kanadas nimel asepresident Irene Meiklejohn, rõhutades eriti Balti riikides esinevat vastupanuliikumist.

Kirjalikud telegrammid olid tulnud Ühendriikide välisminister Alexander Haigilt, kes eriti hindas eestlaste truudust oma rahvusgrupile ning püüdlusi vabadusele ja enesemääramisele,

edasi Kanada senaator Andrew Thompsonilt, Ontario Mitmekultuuri ja Kodakondsuse Nõuandva Nõukogu esimehelt Yuri Shymkolt, Ottawa Eesti Seltsilt, St. Catharinesi Eesti Seltsilt, Sault Ste. Marie Eesti Seltsilt, Ontario liberaalide ja opositsiooni juhilt dr. Stuart Smithilt, Kanada välisminister Mark MacGuigan'ilt ja Toronto linnapealt Art Eggleton'ilt.

Välisminister Haigi telegramm oli saadetud tegelikult peakonsul E. Jaaksonile New Yorgis, kelle kaudu see saabus Torontosse aktusele.

Aktuse kontsertosas esitas bariton Avo Kittask Charles Kipperi klaverisaatel kaks laulu — A. Kapi „Kütkes" ja R. Toi „Me ootame," ning Peetri Koguduse Segakoor „Cantate Domino"

laulis C. Kipperi juhatusel hingestatult ja haaravalt Mart Saare „Oh kodumaa" ja Aleksander Läte „Enne surma Eestimaale".

Aktus oli jõudnud nüüd oma lõpufaasi. Lisaks „Cantate Dominole" kogunesid lavale Toronto Eesti Baptisti Koguduse Noortekoor, Toronto Eesti Meeskoor ja „Estonia" orkester, moodustades suure lauljate-mängijate pere. Ühendkoor laulis esialgu Mihkel Lüdigu „Koit" ja kohe pärast seda orkestri saatel J. Aaviku pühaliku iga eestlase tundekeeli kõlama paneva „Hoia, Juma, Eestit", mida kuulati püsti seistes. Järgnes ühine Eesti hümn ja lippude lahkumine auvalve saatel. Sisukas aktus oma tüseda sõnalise ja kontsertosaga, mille eest Toronto eestlastel tuleb tänada Eesti Seltsi juhatust, oli lõppenud.

Ontario peaminister William Davis kõneleb Torontos Eesti Vabariigi aastapäeva aktusel. Foto: E. Liigand

Vabariigi Aastapäeva vaim

Eestlaste Kesknõukogu Kanadas läkitus

Pühitseme jälle Eesti Vabariigi väljakuulutamise aastapäeva. See ei ole meile mitte ainult pidulik traditsiooni täitmine, vaid meie kodumaalt lahkumisel antud tõotuse uuendamine, et raugematult jätkame võitlust Eesti vabaduse ja iseseisvuse eest kuni Eesti Vabariigi õigused meie kodumaal on jälle taastatud.

Võitlus meie kodumaa vabaduse eest käib praegu nii vabas maailmas kui ka okupeeritud kodumaal. Kodumaal toimub see juba raskete ohvritega. Silmapaistvaile tuntud vabadusvõitlejaile on mõistetud rasked karistused ja teisi ootavad kohtuprotsessid. Need mehed saatsid maailma välja SOS hüüdeid — aidaku vaba maailm Moskva võimu all kannatavaid eestlasi nende õiguste ja vabaduse taastamiseks. Nüüd peavad nad selle eest isiklikult väga kallist hinda maksma. Samal ajal nõudsid eesti noored massilisel demonstratsioonil Eestile vabadust. Selle eest said nad peksa ja neid heideti koolidest välja ning kannatavad nüüd tagakiusamise all.

Okupeeritud kodumaal ei ole Vabariigi aastapäeva unustatud. Aasta tagasi tõid eesti noored mitmel poolt välja Eesti sini-must-valged lipud. Need lipud kisti küll maha ja lippude heiskajaid vangistati ja karistati. Vabariigi aastapäeva vaim elab seal aga edasi ja võib jällegi välja lüüa.

Meie püha kohus on Eestis ennastohverdavalt tegutsevaid vabadusvõitlejaid abistada. Seda saame teha Vabariigi aastapäeva puhul oma Eesti vabadusele antud tõotust uuendades ja ka meie üldisele vabadusvõitluslikku tegevust otsese kaasabiga või majanduslikult toetades. Meie võitlusest saadakse praegu juba paremini aru. Maailma tugevaima riigi, Ameerika Ühendriikide uus president ütles alles hiljuti imperialistliku Moskva agressioonide kohta tugevamad ja selgemad sõnad, kui meie seda seni vabas maailmas üldse oleme kuulnud. See andku meile jõudu ja lootust, et ajad kord muutuvad.

Meie vabadusvõitluslik tegevus toimub peamiselt meie kesk- ja võitlusorganisatsioonide kaudu. Kanadas on selleks valitud Eestlaste Kesknõukogu Kanadas (EKN) kaudu. Eeloleval kevadel seisavad ees EKN uue, XI koosseisu valimised. Üheks võimaluseks meie vabadusvõitlusele kaasa aidata on EKN valimistest osa võtta ja meie kesk- ja võitlusorganisatsioonile tugev seljatagune anda. Teeme seda ühendatud jõul — seame üles arvukalt kandidaate, et oleks rahvusliku töö tegijaid, ja võtame kõrgeprotsendiliselt osa valimistest näitamaks, et meie võitlusvaim ei ole mitte vaibunud.

Samal ajal ootavad meid tõsised ülesanded eestluse kindlustamiseks. Peame kõik ühiselt eesti kodudes ja eesti koolides tegema pingutusi eesti keele kindlustamiseks pealekasvavas eesti noorsoos. Sellele kaasaaitamiseks kuulutatakse Vabariigi aastapäval kõigis eestlaste asukohamaades välja Eesti Keele ja Kooli Aasta 1981. Aitame sel aastal kõik kaasa eesti keele süvendamisele eesti noortes ja eesti vaimu kindlustamisele eesti kodudes.

Vabariigi aastapäeva pühitsemine on meile endile aruandmise päevaks — kas kanname ikka võimsalt edasi Vabariigi aastapäeva ja eestluse vaimu. Näitame oma tegevusega, et see vaim ei ole mitte raugenud ega rauge kuni Eesti on jälle vaba.

Su üle Jumal valvaku...

Torontos, veebruaris 1981.

EESTLASTE KESKNÕUKOGU KANADAS

Brehnev: N. Liit ei loobu kunagi Poolast

MOSKVA — Moskvas avati esmaspäeval N. Liidu kommunistliku partei konverents, kus partei peasekretär Leonid Brezhnev deklareeris, et N. Liit ei loobu kunagi Poolast ja annab talle igakülgse toetuse kommunistliku rezhiimi säilitamiseks. Enne parteikonverentsi esines sõjaka sõnavõtuga N. Liidu kaitseminister Dimitri Ustinov, kes süüdistas „imperialiste" uue maailmasõja ettevalmistamises ning kinnitas, et nõukogude sõjajõud on valmis iga rünnaku tagasi löömiseks.

VABADE EESTLASTE HÄALEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St. Toronto.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $38.—, poolaastas $21.— ja veerandaastas $11.—, kiripostiga aastas $61.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $17.—
TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $42.—, poolaastas $23.— ja veerandaastas $12.—. Kiripostiga USA-s: aastas $67.—, poolaastas $35.50 ja veerandaastas $18.50
LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $76.—, poolaastas $38.— ja veerandaastas $20.—
Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 50 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto Ont. M6J 2H2

Konstantin Päts võtab 1933. aastal riigivanemana Tallinnas vastu Vabariigi aastapäeva paraadi.

Kommentaarid

Kanada parlamendis Ottawas algasid möödunud teisipäeval ägedad sõnalahingud põhiseaduse kojutoomiseks Inglise parlamendist. Sõnavõtud on tulised ja ägedad, kuna mängus on väga mitmesugused ristlevad huvid ja seisukohad: esmajoones keskvalitsuse huvid provintside huvide vastu, siis mõnede provintside erinevad seisukohad teisel arvamisel olevate provintside vastu ja lõpuks Kanada inglaste huvid Kanada prantslaste huvide vastu. Kanada pärisrahvaste indiaanlaste ja eskimode hääled selles suures jagamislahingus on väga õrnad ja tagasihoidlikud, samuti ei ole oma mõju suutnud maksma panna n.n. kolmas grupp, mis kooneb kõigist teistest rahvusgruppidest peale inglaste ja prantslaste.

Kogu see suur energia ja ajakulutus oleks ära jäänud kui kanadalased oleksid oma põhiseaduse koju toomiseks Inglismaal kokku leppinud 1931. aastal. Sel aastal anti n.n. Westminsteri Statuudiga kõigile Briti dominioonidele täielik iseseisvus, kuid kanadalased ei suutnud ka siis ühele arvamisele jõuda põhiseaduse muutmiseks vajalike eeskirjade koostamiseks kui põhiseadus on Inglismaalt ära toodud ja täielikult kanadalaste endi kontrolli alla antud. Kanada nõudmisel jäi British North America Act (Kanada põhiseadus) Inglismaale ning samuti jäi inglaste kontrolli alla põhiseaduses paranduste tegemine.

Kanadalased ei ole viimase viiekümne aasta jooksul ikka veel suutnud kokku leppida põhiseaduses parandusettepanekute tegemise moodustes, kuna provintsid ja keskvalitsus ei ole selles suhtes vaatamata paljudele konverentsidele ühele seisukohale jõudnud. Antud olukorras otsustas praegune peaminister Trudeau keskvalitsuse algatusel ja Kanada parlamendi toetusel lasta Briti parlamendis põhiseaduses vajalikud muudatused teha, põhiseaduse muutmise eeskirjad kinnitada ja põhiseadus siis koju tuua. See algatus on tekitanud suure vastupanu *suurema* osa provintside ja konservatiivide partei ridades ning suurendanud eriti lõhesid keskvalitsuse ja Kanada lääneprovintside vahel.

Kanada valitsus on teinud nüüd liberaalide tugeva kontrolli all olevale Kanada parlamendile ülesandeks nõuda Briti parlamendilt Kanada põhiseaduse koju saatmist ning selle juurde Trudeau valitsuse poolt koostatud põhiseaduse muutmise eeskirjade rakendamist, mis hakkavad kehtima kahe aasta jooksul kui provintsid ja keskvalitsus mõne teise mooduse suhtes kokkulepet ei saavuta. Trudeau põhiseaduse parandamise vormel on keeruline ja komplitseeritud ja selle ettepaneku juurde kuulub veel see konks, et föderaalvalitsus võib enda poolt kavandatud põhiseaduse parandusettepaneku anda rahvahääletusele kui mõni ettenähtud provintsidest sellega ei nõustu.

Kuid Briti parlamendilt ei soovita mitte ainult põhiseaduse muutmise eeskirjade vastuvõtmist vaid ka põhiseaduse täiendamist üksikasjalise inimõiguste formulatsioonidega, mis on siduvad nii keskvalitsusele kui ka provintsivalitsustele. See on jällegi provintsidele punase rätiku näitamine kuna nende ettepanekute pärast on tekkinud suured lahkhelid. Nii on jõutud olukorrani, et Trudeau ettepanekuid pooldab 10-st Kanada provintsist ainult 2 ja see on tekitanud segaduse ja nõutuse ka Briti parlamendis.

Kõige selle kõrge mängu juures kardavad nii Kanada inglased kui ka prantslased, et Pariis ja London võivad põhiseaduse probleemide lahendamist ühel või teisil viisil mõjutada. See omakorda lisab hoogu parlamendi debatile, mis eriti kujukalt esile toob neid mitmes liinis arenenud mitmepalgelisi lõhesid ja lahkarvamisi, mis eksisteerivad praegu Kanadas.

★

Lääne-Saksamaa televisiooni saatejaamad on lõpuks nii kaugele jõudnud, et nad on koostanud kolmest osast koosneva seeria Ida-Saksamaal elanud sakslaste suurest põgenemislainest 1944. aasta teisel poolel ja 1945. aasta esimesel poolel läände. Miljonid inimesed, peamiselt naised ja lapsed, põgenesid hobuvankritel, vanadel veoautodel

(Järg lk. 3)

Seisame visalt, jalad maas...

„...Lõppesid „rännuaastad." (1949—55). Kodu oli purunenud. Minu koduseinate vahel elasid võõrad. Minu pere oli laiali pillutatud. Aga ma sain tagasi kodumaa — selle maakamara, kus ma väiksena astusin. Mu ümber kõneleb enamus inimesi mu emakeelt. Meid pole palju, kuid me oleme visad. Me ei streigi, ei hüüa hurraa! Lihtsalt seisame visalt, jalad maas ja püüame seisma jääda..."

Need sõnad ja laused ei ole pärit mõnest dramaatilisest kirjanduslikust teosest vaid kodumaalt saabunud kirjast, mille kirjutajaks on nooremasse keskikka jõudnud naine, kes on teinud lapsena läbi Siberisse sundasumisele saatmise ja saabunud hiljem tagasi kodumaale. Ta mõtted on lihtsad, kuid selged, haaravad ja sügavad, võttes mõne sõnaga kokku eestlaste praeguse traagika ja elufilosoofia, mille aluseks on ootusele ja lootusele rajatud visa vastupanu.

Nüüd, kus Eesti Vabariigi rajamisest on möödunud 63 aastat ja meie riigi iseseisvuse hävitamisest ja maa okupeerimisest ligemale 41 aastat, küsivad okupatsiooni ja kolonialismi ikkesse surutud rahvuskaaslased kodumaal ja pärivad ka võõrsil vabaduses elavad eestlased, kui kaua võib selline olukord kesta? Kas maailmas tõesti ei ole enam jõudusid, vägesid ega mehi, kes on valmis hävitama türanniat ning andma orjusse viidud inimestele tagasi nende vabaduse ja väärikuse, nende iseseisvuse ja põhilised inimõigused?

Kõik senised sündmused ja kogemused kinnitavad ja näitavad, et praegu ei ole seda võimu ega väge, kes oleks võimeline kommunistliku N. Liitu kummutama ja ta kütkeis olevad riigid ja rahvad vabastama. Seni ei ole isegi rahvusvahelistel konverentsil ega Liitunud Rahvaste Organisatsioonis ühegi riigi esindajana sõendanud nõuda Balti riikide vabastamist ega nendele rahvastele nende õiguste taastamisest, rääkimata sõjalistest operatsioonidest N. Liidu vastu. Ühendriikide uue resoluutsema hoiakuga presidendi ja välisministri ametisse astumisel võib Washingtonist loota rangemat poliitikat N. Liidu suhtes, kuid Moskvale surve avaldamisest Balti riikide vabastamiseks on Washington siiski veel väga kaugel.

Läänemaailmas on viimasel ajal siiski suured lootused üles ehitatud N. Liidus toimuvatele sisemistele muudatustele, mis võivad lõpuks viia ka kommunistliku rezhiimi kokkuvarisemisele. Poolas toimuvad sündmused näitavad eriti kujukalt, kuidas kommunistlik süsteem on viinud ühe riigi majanduslikult, poliitiliselt ja ideoloogiliselt pankrotti ning rahvas hakkab ise otsima väljapääsuteid tekkinud ummikust. Poolas on töölised ja põllumehed oma vabaduse ja õiguste kättevõitlemisel jõudnud juba üsna kaugele ning mõned eksperdid on isegi arvamisel, et Poolas oleks kommunistlik diktatuur juba olnud likvideeritud ja selle asemel demokraatlik süsteem jalule seatud kui Poola kommunistliku partei ja valitsuse taga ei seisaks vene diviisid.

Suur kommunistlik Venemaa allaheidetud riikidega liigub praegu sama suunas ja sama rada, kuigi kobavalt ja ettevaatlikult. N. Liidust viimasel ajal läbi raudeesriide tulnud andmed, milledest paljud on leidnud lääneriikide publikatsioonides publitseerimist, räägivad N. Liidu majanduselule osaks saanud suurtest tagasilöökidest ja eriti põllumajanduse tohutust allakäigust, mille tulemusena Venemaal ja allaheidetud riikides valitseb viimasel ajal pidevalt toiduainete nappus ning sabade pikkus toiduainetekaupluste ees aina kasvab. Paljudest tarbekaupadest valitseb suur puudus ning kui siia liita veel sellised sotsiaalsed probleemid nagu sündide vähenemine, laste suur surevus, korteripuudus ja üha suurenev alkoholi tarvitamine, siis näeme, et see majanduslik ja sotsiaalne struktuur ning poliitiline süsteem, millest unistasid Karl Marx ja tema mõttekaaslased, on N. Liidus läbi ja lõhki põhiliselt ära katsetatud ja lõpptulemusena võib konstateerida selle täielikku ebaõnnestumist.

Vaatamata sellesse umbtänavasse jõudmisele, jatkatakse Kremlist vanas vaimus ja kangekaelselt käskude, korralduste ja propagandafraaside jagamist. Miks? Seepärast, et see on ainus suund, mida kommunistid saavad ja võivad kasutada. Kui nad sellest suunast kõrvale kalduvad, siis on nad paratamatult kogu oma süsteemiga ja ideoloogiaga ajaloo näitelavalt kolikambrisse pühitud.

Nüüd tekib loomulikult küsimus — kuidas on see võimalik, et kommunistlik rezhiim on suutnud vaatamata paljudele tagasilöökidele ja süsteemis esinevatele lünkadele seni püsima jääda? Tegureid on siin mitmesuguseid, kuid aegamööda hakkab siiski nende mõju vähenema ja ring Kremli ümber üha koomale tõmbama. Nendest vahenditest, mis on aidanud kommunistlikku süsteemi läbi aastakümnete jalul hoida ja selle kokkuvarisemist vältida, on olulisemad ja kaaluvamad kommunistliku partei ja ta käsutuses olevate politseivõimude terror, täielikult kommunistide kontrolli alla viidud propagandaaparatuur kõigi massmeedia vahenditega, lääneriikide abi ja Venemaa tohutud maapõuevarad. Kommunistliku partei terroriga on hävitatud julmalt ja halastamatult kümned miljonid N. Liidus elavate eri rahvusgruppide liikmeid, propagandaga on venelaste ja allaheidetud rahvaste ajusid aastakümneid vahetpidamatult valedega pestud ja mõjutatud, lääneriikide abi näol on venelased üle aidatud rasketest näljaaastatest ja antud neile vajalikku tehnoloogiat ning suurte maapõuevarade abil on vene kommunistidel lihtne olnud lahendada oma energiaprobleeme ning maksta kullaga välismaalt ostetud toiduainete eest.

Venemaa praegune traagika seisab selles, et venelane on aeglase mõtlemisega, põhiliselt naiivne ja teab väga vähe demokraatiast, vabadusest ja inimõigustest. Ajalugu ja minevik ei ole talle selleks võimalusi andnud. Sellest tulenevalt on ta kommunistide ajudepesemise laviinile väljakandvaks põllumaaks ning on aidanud teisi rahvaid alla surudes „suurt sotsialistlikku kodumaad" jalul hoida. Kuid lõpuks peaksid hakkama ka selle ajudepesemise tulemused läbi kuluma eriti kui toiduainete nappus võtab üha suuremad mõõtmed ja venelased hakkavad taipama, et kommunistlik süsteem pole midagi muud kui papist vundamendile rajatud suur Potjomkini küla. Ja siis võib tulla ka see moment, mida lääneriikide asjatundjad ja eksperdid ennustavad ja kalkuleerivad — kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise aeg.

Seni ajani tuleb aga eestlastel kodumaal seista visalt, jalad maas ja püüda seisma jääda. Me oleme veendunud, et nad seda suudavad, kuid meie kohus on neile selleks kõigiti kaasa aidata.

K. A.

Raskused Eesti iseseisvuse välljakuulutamisel

Konstantin Pätsi isiklikud mälestused ärevatast veebruaripäevadest 1918. aastal

24. veebruaril 1919, kui rindel käisid Vabadussõja ägedad lahingud märgiti siiski iseseisvuse esimest aastapäeva, peamiselt kirjutustega ajalehtedes. „Vaba Maa" 1919. a. 24. veebruari number oli pea täielikult pühendatud mälestuskirjutustele, kuidas aasta tagasi — 1918. aasta 24. veebruaril Eesti iseseisvus välja kuulutati ja kuidas Eesti iseseisvuse manifest sündis. Selles numbris leidub ka tookordse peaministri Konstantin Pätsi pikem kirjutus pealkirja all „Mälestusleht", milles Päts jutustab, kuidas iseseisvust kavatseti väljaspool Tallinna deklareerida ja kuidas see ebaõnnestus. See on Pätsi üks väheseid ajaleheartikleid. Avaldame allpool „Vaba Maas" ilmunud artikli täielikult, kusjuures tolleaegne kirjaviis on jäetud muutmata.

„Tallinna Eesti Haritlaste Klubi kitsas ruumis, neljandal korral, „Estonia" näitelava taga, istus väikearvuline kogu meie poliitikategelasi koos, kui ma paar päeva vähem kui aasta eest sinna sisse astusin. Mina olin enne seda üle kahe nädala Tallinnas nii „põranda all" elanud, et isegi mõned oma perekonnaliikmed kindlas arvamises olid, et ma kusagil mujal viibin.

Sain kutse koosolekule tulla, ses tuli otsustada, kuidas ammu otsustatud Eesti iseseisvust välja kuulutada.

Oli katset tehtud Tallinna trükikodades manifesti ära trükkida, kuid enamlaste terav silm oli valvel, et sarnane „sõnavabadus" teostust ei leiaks.

Koosolekul tuldi otsusele, et tarvis on katsuda enne Saksa vägede Haapsalusse jõudmist sinna sõita ja seal Maapäeva manifest Eesti vabariigi kuulutamise kohta avaldada.

Sõitma pidid kolm saadikut. Valiti Jüri Vilms ja nende ridade kirjutaja, kolmandamana nimetati ühte ja teist, kuid ei jõutud leida, kes nõus oleks olnud kaasa sõitma. Ei olnud kaua aega viita. Auto oli toitluskomitee poolt lubatud. Kogumise paigaks määrati maanõuniku Sarali korter. Sinna tulid ka kaasa sõita soovijad Haapsalu maakonna valitsuse esimees Saar ja ajakirjanik Juhtunud.

Sõitsime mööda punaste staabist, mis sel ajal mõisnikkude krediidiseltsi oli paigutatud, ja pääsesime ilma takistuseta linnast välja,

ehk küll linn püssimeestest kubises. Juba mõni verst Tallinnast eemal hakkasid meile Baltiski maanteed mööda põgenevate Vene soldatite salgad vastu tulema. Mehed vahtisid meid umbusklikult, kuid ei takistanud meie edasisõitu.

Mida kaugemale aga edasi jõudsime, seda tihedamaks läksid põgenejate venelaste salgad ja seda vaenulikumate pilkudega vahiti vastusõitvat autot.

Korraga näeme, et meile vastutulevast salgast üks soldat põlvili laseb, püssi palge tõstab ja meie peale sihib... Autojuht saab aiukult kindla käsu kiirelt edasi sõita. Käib pauk ja kuul vingub üle meie peade, kuid juba olemegi taganejate soldatite ridade vahel, need ei puuduta kiirelt edasitormavat autot. Selle vahejuhtumise üle ei tehta autos pikka juttu, vististi oli igaüks midagi sarnast ootanud.

Külm näpistab tublisti, mul on üks põlv päris kangeks külmanud (saingi selle sõidu mälestuseks reuma parema põlve). Avaldatakse soovi kuhugile teeäärsesse talusse sisse astuda, et mõni võileib ära süüa ja ennast kaasavõetud veini abil soojendada. Vilms on selle vastu kuid häälteenamus on peatamise poolt. Peatame ühe teeäärse majakese ees. Oleme vaevalt mõni minut toas viibinud, kui korraga Haapsalu poolt salk madruseid teed mööda nähtavale tuleb. Teame, et need on „Vene revolutsiooni au ja uhkus". Meie autot nähes jäävad nad seisma.

Lühikese nõupidamise järel pöörab kogu salk teel kõrvale ja astub tuppa.

Küsime seltsimeestelt, kas külm on, anname mõne lonksu veini, kuid seda ei jätku rohkem kui paarile. Näeme, et hakatakse meid uurima. Küsitakse, kuhu ja missugusel otstarbel sõidame. Vilms seisab kesét väikest tuba, salk tihedalt ümber, mina ja teised oleme juhuliselt ukse lähedal. Vilms seletab, et sõidame Haapsalusse, tahame seal veel toitlusarveid ära õiendada. Oma isiku tunnistuseks võtab ta taskust Vene asutava kogu liikmetunnistuse, mis ta kuulsa Uritski käest juhusliselt võtnud.

Seltsimehed muutuvad sõbralikumaks.

Hakatakse seletama, et Haapsalus valgekaart ja sakslased möllavad (kindlasti ei tea madrused mitte, kas saksa väed juba sinna jõudnud), meid hoiatatakse sinna sõitmast, kuid tähendame, et peame oma kohust täitma. Lahkume üksteisest heatahtlikult. See vahejuhtumine oleks võinud aga koguni teisiti lõppeda, kui mitte juhuliselt Uritski paberit ei oleks Vilmsil kaasa olnud (Jüri Vilms ja Seljamaa valiti 1917. a. novembris Vene asutava kogu liikmeiks, asutav kogu aeti aga enamlaste poolt juba esimese koosoleku järel laiali, kuna enamlased seal ei olnud enamust saanud. Uritski oli enamlise pöörde järel Vene kompartei keskkomitee ja sõjalis-revolutsioonilise komitee liige ja tähis funktsionär Leningradi kommuuni juhtimisel. Surmati terroristi käe läbi Leningradis. Toim.).

(Järgneb

Tiina Tuvikene

Eesti Vabariigi sünnipäev

Kuis mõtete rada käib täna kaugeid koduseid teid —
Talve tuulte ja tormide laul me tõttavad ratsud...
Üle südame-lätte näed tuttavat tornide rida ja
Kodumaa ranniku kallast päikese eredas kullas.
Aastaid on läinud silmapilguga ajamerre, ent ometi üha
Selgemaks saab sinu elutõde märgitud ajaloo võitluste pärga.
Põhja tuiskudes sirgunud talve-lapsed, kelle vabadus-vanne
Kalevi mõõgal: Teie päev oli eile, on täna, on homme —
Suur vabadus-iha meid ühendab liidab! Kodu Eesti kaugete
Kallaste künkad merede taga talve valges sallis kuis
Olete kallid! Te vabadus-märgiks võidu pitser
Üle kangelaskalmude üle võitluste mõõga elule krooniks.

VABA EESTLASELE 1981

VALVEARST NÄDALALÕPUL

28. veebr. ja 1. märtsil
dr. J. Marley, tel. 921-7777

7. ja 8. märtsil dr. M. Leesment, tel. 481-6834.

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Saarlaste Ühing Torontos 25. aastapäevapeol esitati kavalises osas dünaamiline „Kosjalugu", mille oli seadnud Kai Käärid, kuna A. Käärid mängis akordionil saatemuusikat. Pildil saare piigad marulises tantsuhoos. Foto: Vaba Eestlane

Uus propagandaseminar Eestis

Nõukogude Eestist välismaades elavatele eestlastele saadetav propagandaleht „Kodumaa" teatab, et Väliseestlastega Kultuurisidemete Arendamise Ühing kavatseb eeloleval suvel Tallinnas korraldada kolmanda kultuuriseminari välismaal elavatele eesti noortele. Programmi kohta mainitakse, et see sisaldab loenguid mitmesugustelt kultuurialadelt ning sellele lisaks ka rahvatantsu ja rahvakunsti tutvustamise koos praktiliste rahvatantsu harjutustega. Osavõtjatel olevat võimalus ka jälgida 4. ja 5. juulil Tallinnas toimuvat „vabariiklikku rahvatantsupidu." Seminarile olevat eelistatud neid isikud, kes tegelevad võõrsil eesti rahvatantsurühmades.

Seminar on järjekordne katse väljaspool raudeesriiet üleskasvanud noorte meelitamiseks ja peibutamiseks, et neid kultuuri sildi all lepitada kodumaal valitseva vene koloniaalsüsteemiga.

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

ja jalgsi pealetungiva punaarmee eest lääne poole jättes maha oma talud, majad ja kodud. Kümned tuhanded surid sellel põgenemisteekonnal ja kümned tuhanded langesid punaarmeelaste rünnakute ja kallaletungide ohvriks. Pääsemist ega halastust palnud kusagilt loota, kuna Ühendriikide president Roosevelt ning Inglismaa peaminister Churchill olid need piirkonnad lubanud suuremeelselt Stalinile, kes lasi teha punaarmee kontrolli alla sattuvatel aladel puhta töö.

Millised direktiivid anti pealetungivale punaarmeele sakslaste hävitamiseks, see selgub eriti kujukalt punaarmeelastele jagatavatest lendlehtedest, kus öeldakse muu-hulgas: „Sakslased ei ole inimesed: Nüüdsest peale on sõna „sakslane" meil kõige suurem sõimusõna... Meie ei räägi, meie ei ärritu. Meie tapame. Ja kui sa päeva jooksul vähemalt ühte sakslast ei ole tapnud, siis on see päev kaotsi läinud."

Selle lendlehe autoriks oli juudi päritoluga tuntud N. Liidu kirjanik Ilja Ehrenburg, kes suri 1967. aastal kuid kelle 90. aastast sünnipäeva möödunud jaanuaris N. Liidu ajakirjanduses märkimisväärselt tähistati ja temast juttu tehti. Sellist üleskutset ühe rahvuse sõnaselgeks mõrvamiseks ja üldiseks tapmiseks ei ole vist varem ega hiljem kunagi avaldatud ja tekib paratamatult küsimus — kus on Ehrenburgi „loomingu" hindamisel need mehed, kes räägivad praegu sõjakuritegudest ning katsuvad N. Liidust hangitud kahtlaste tõendite põhjal taga kiusata ja süüdi mõista inimesi. Ehrenburg sai aga oma „teenete" eest rahvusvahelise Lenini rahuauhinna.

Sakslased ei ole seni soendanud oma suurt ja ohvriterikast põgenemist idast läände käsitada, karter, et selle draama üles võtmisel võetakse uuesti päevakorrale ka saksa armee sissetung Venemaale ja sealsete sõjapõgenike kannatused. Nüüd aga arvatakse, et aeg on tulnud kogu maailmale näidata, mida saksa tsiviilelanikud olid sunnitud sõja lõppfaasis üle elama ning kuidas süütud naised ja lapsed punaarmee vägivallategude all kannatasid ja surid. Televisioonis kirjeldatakse ka sakslaste väljaajamist nende põlistelt elualadelt Ida Preisimaalt, Sileesiast ja Böömi-Määrimaalt, mis anti teatavasti poolakatele ja tshehhidele.

On tervitatav kui Teise maailmasõja ajalugu hakatakse käsitama ka teisest vaatevinklist, eriti kui punaarmee „kangelastegusid" näidatakse õiges valguses.

AMI

„Siin maksab ainult loomingu väärtus..."

Helilooja Arvo Pärt räägib oma loovast tööst vabas maailmas

LONDON (VE) — Kesknädalal, 28. jaan. õhtul oli Arvo Pärti viiulikontsert „Tabula Rasa" ettekandel Londonis Royal College of Music saalis BBC Radio 3 Inventation Concert seerias, kus kantakse ette helindid, mis hiljem esitatakse raadios. Nii ka Arvo Pärti nimetatud teos.

Mahukas saal oli rahvast täis. Eestlasi oli kogunenud paarikümne ümber vaatama lühikesele etteteatamisele. Kavas oli kolm pikemat helindit. Arvo Pärti oma oli järjekorras teine. Selles esinesid kaks viiulit keelepillide orkestri ja ettevalmistatud klaveri saatel. Kohe alguses haaras see oma rahuga sisendades palvelise meeleolu. Tõusmata kunagi forteni domineeris piano lõppedes tundeid süvendava pianissimoga. 30 minutit kestnud ettekandele järgnes tugev aplaus. Kostsid isegi „braavo" hüüded. Helilooja kutsuti välja.

Järgmisel päeval õnnestub Arvo Pärtiga tund aega vestelda, kuna samal päeval on temal ette nähtud intervjuud raadio ja televisiooniga. Jutt algab eelmise õhtu kontserdiga. Küsin, miks ta oli sellele andnud nimeks „Tabula Rasa."

„See oli kõige süütum," vastab ta ja jutustab siis ligemalt, et see tema teostest on Läänes kõige enam ette kantud. Eesiettekanne toimus Tallinnas 1977. a. „Estonia" teatri kammerorkestri ning maailmakuulsa viiulikunstniku Gidon Kremeri ja Tatjana Gridenkoga eestlasest dirigendi Eri Klasi juhtimisel. Neile ongi teos pühendatud.

Järgnevalt sooritasid samad viiulikunstnikud turnee Saksamaal ja Austrias, kus nad seda tükki kümneid kordi on mänginud.

Ka Prantsusmaal, Põhja- ja Lõuna-Ameerikas on seda ette kantud. Venemaal kestsid ettekanded tegelikult kuni tema lahkumiseni Eestist. Inglismaal oli aga nüüd alles esimest korda. Veebruaris toimub ettekanne Iisraelis ja Itaalias, seejärele Gidon Kremeri ja Tatjana Gridenko esitusel Viini Festivalil käesoleva aasta juunis. Need viiulikunstnikud esinenuksid ka Londonis, kui nad polnuks samal ajal turneel Saksamaal, mängides seal üht tema teist teost, „Fratres".

„Jaanuar oli väga sisukas", jätkab Arvo Pärt, „Kahe nädala eest kanti Viinis ette minu Teine sümfoonia. Olin väga üllatatud, et see kuueteiskümne aasta eest kirjutatud teos äratas nii suurt huvi."

Edasi jutustab ta oma hilisemast loomingust: „Äsja lõpetasin suurema töö, mille pealkirjaks on „De Profundi". Selle visand oli mul juba Eestis olemas. Seal poleks ta aga iialgi tulnud ettekandele, kuna oli rajatud Taaveti laulule (nr. 130. salm 1: Põhjatumast sügavusest hüüan sinu poole, Jehoova!). Esiettekandele tuleb ta aprillis Kasseli kirikumuusika pidustusel.

Minu esimene töö pärast Eestist lahkumist oli „Annum per annum" orelile, tellitud Sneveri Toomkiriku 950. a. juubeliks, kus ta ka ette kanti."

„Olete spetsialiseerunud vaimulikku muusika alal", teen omapoolse kokkuvõtte.

„Usuline elamus on igas kunstis, ka muusikas kõige tähtsam," vastab ta veendunult.

Arvo Pärti eluloost olen lugenud, et ta on sündinud Paides 11. sept. 1935 ja õppinud Tallinna Konservatooriumis Heino Elleri juures kompositsiooni. Lõpetanud riikliku auhinnaga vääristatuna 1963. a.

Küsin: „Kuidas hindate oma õpetajat?"

„Heino Eller oli suur mees!" hüüab ta oma tagasihoidlikkuse juures ootamatult hoogu sattudes. „Olen temale väga tänulik. On raske öelda, kus ma enam õppisin, kas otseselt tema juures või hiljem temale tagasi mõeldes. Temast voolas rahu. Ta armastas tõeliselt oma õpilasi ja andestas neile palju.

Olen temale tekitanud rohkesti muret ja peavalu, aga iialgi ei näinud ma tema silmis etteheidet.

Ta oli alati abivalmis, mida siis ei mõistnud hinnata. Tema õpilased lõid õitsele, tema „mina" aga jäi delikaatselt kõrvale. Ei ole Eestis teist selliste omadustega pedagoogi."

Oma loomingulise tegevuse kohta, eriti järsku tekkinud inspiratsiooni korral kirjutab ta seoses eluloo ja ilmunud teoste nimestikuga: „Käsi kirjutab nagu pimedas, minetades loogika. On raske peatuda. Loogika taandub vormi ees. Mõnikord ei saa isegi kuulata, nii kiiresti tuleb üles kirjutada. Tuleb tõtata, et peidetud allikat põhjani ammutada, nii et silm mitte vahele ei segaks ja mingeid „parandusi" ei teeks."

„Kuidas olete võõrsil kohanenud?" jätkan küsitelu.

„Püüan kohaneda. Esialgu ahmin kõike sisse, mis enne oli takistatud ja kättesaamatu. Siin hingan vabalt sisse.

Seal tuli ainult välja hingata, mille tagajärjel tuli õhust puudus.

Siin on kõik võimalused avatud ega piira loomingut mingid ideoloogilised printsiibid. Oleneb inimese või metest ja agarusest, kuidas ta neid suudab kasutada. Seda agarust, mis seal oli alla surutud, pean siin alles õppima. Seal võib midagi kirjutada, mis ka kord või paar ette kantakse. Siis paneb mõne mehe allkiri selle riiulile, kuhu ta jääbki hallitama. Siin on mõõduandev ainult loomingu väärtus. On ta hea, siis läheb ta ellu ega ole mingeid tõkkeid selle takistamiseks. Tunnen rõõmu oma edust ja saavutustest. Siin jätkub looming loodu elluviimisega. Ka see, et olen praegu siin, on loomingu kestmine. Seal oli loomingu elluviimine kuidagi kohmakas ja paendumata. Just nagu vana autologu, mis sind kusagile edasi ei vii. Lamad enam selle all, kui istud sees. See muudab inimese isepoomu, halvab tegevustahet ja algatusvõimet. Eestis öeldi: „Kael on haige."

Liikudes väljas vaatasid inimesed kogu aeg üle õla paremale ja pahemale, kas neid ei kuulata.

Nii käituvad äsja sealttulnud ka siin."

„Nii et olete väljatulekuga kõigiti rahul ega tunne kojuigatsust?"

„Kodu on mul kaasas."

„Te mõtlete oma perekonda ja oma siinset kodu kitsamas mõttes?"

„Seda küll. Aga peale selle on igal pool ka tükike Eestit ees, nagu eilsel kontserdilgi. Olin üllatatud nii rohkete eestlaste kohalolekust. Ka on Viini muusikamaailm mind väga soojalt vastu võtnud. Poleks iialgi mõistnud seda oodata. Sealsed muusikainimesed on mind palju aidanud. Olen neile selle eest väga tänulik. Tunnen end nende hulgas koduselt ja seega hästi." Ka lapsed, pojad, üks kolme-, teine seitsmeaastane, on väga õnnelikud," seletab ta kiiresti mantlit selga ajades, et tõtata järgmisele kohtamisele.

Salme Pruuden

Kui seltsimehest sai „kapitalist"

Nõukogude Liidu lugupeetud kodanik, kuulsa suvituslinna Sotshi linnapea Vjastheshlav Voronkov mõisteti hiljuti 13-neks aastaks vangi. Talle pandi süüks saagihimu, privaatomandlikke tendentse ja küünilisust, mis ei vasta sotsialistlike süsteemi tavadega.

Voronkov tegi kiire parteikarjääri. Ta oli juba 32-aastasena abilinnapea Sotshis. Ametiga tuli aga kiusatusi. Kui ta sai linnapeaks, tõid kaubitsejad talle kingituseks kastide viisi armeenia konjakit, kaaviari, lõhe, puuvilja ja lilli. „Minu allakäik algas lävimisel kaubitsejatega", tunnistas Voronkov kohtu ees.

Pärast kingitusi tulid varsti kinnised ümbrikud rahaga;

ärid sooritati sanatooriumi soome saunas. Voronkov tasus omapoolsete panustega: muretses kortereid, kohti, „postikesi", teenistusautosid, lennupileteid, kohti sanatooriumis, hotellitube — lühidalt kõiki, mis võimalik ainult parteituusadele. Teenistusauto muretsemine maksis 1500 rubla, riigikorter umbes sama, direktorikoht kaubandusorganisatsioonis veidi enam.

Voronkov võttis alguses ümbrikke rahaga kodus vastu.

Hiljem käis juba mööda linna ringi ja kasseeris isiklikult. Terve rida kaastöölisi, kes samuti anti kohtu alla, ülendati teenistuskohtadel. Nii sai lihamüüja Victor Bondarenko ühe kaubandusorganisatsiooni direktoriks.

Süüdistusmaterjal Voronkovi vastu haarab 18 aktiköidet ja pool aktiköidet on täidetud väärtasjade loeteluga, mis leiti Voronkovi korterist. Nende aarete hulgas on teemantidega kuldsõrmuseid, lauahõbedat, käekelli, käevõrusid, kette ja maale.

Voronkovi naine püüdis neid esemeid päästa kui „perekonnapärandust", end asjata.

Protsess selle sotsialistliku bojaari vastu peab sõnumi avaldanud „Literaturnaja Gazeta" arvates olema hoiatuseks kõigile, kes ametnikena aktsepteerivad altkäemaksu.

Takistusi eesti arheoloogile

Kodumaal ei lubata mereäärsetes piirkondades uurimusi teostada

Okupeeritud Eestis eesti arheoloogidel ei lubata N. Vene poolt olulist osa Eesti ajaloost uurida. Seda näitab propagandaks määratud „Estonian Review" (dets. 80), milles okup. Eesti n.n. Teaduste Akadeemia arheol. sektori juhataja L. Jaanits annab ülevaate sellest, kus möödunud aastal arheoloogidel lubati kaevamisi teostada. Ülevaade on lihtsalt armetu, samuti nagu möödunud dekaadidel H. Moora käe all, kes ühel konverentsil ütles lausa välja, et Eestis mereäärsed arheoloogilised kaevamised on keelatud.

Aruandest selgub, et möödunud aastal arheoloogid rakendati Lasnamäe piirkonnas, kus kerkivad venelaste korteri-majad ja arheoloogiliselt vaevalt on midagi leida.

Kaevamisi jatkati ka Varbola maalinnas, mis aga juba ammugi ammendatud.

Pearõhk oli aga asetatud Peipsi ja Pihkva järve idakaldaile, kus elanud balto-finni (!) suguharud. Rõsnas kaevati arheoloog Mare Auni juhtimisel, Petserimaal Missos Silvia Laali käe all. Umbes samalaadilisi kaevamisi teostati Narva jõe idakaldal Kudrukülas.

On ilmne, et juba dekaade hoitakse eesti arheolooge meelega tagasi piirkondadest, kus need võiksid oluliselt uut avastada Eesti ajaloole. Näiteks, üks suuremaid Eesti ajaloo varaaitasid on Hiiumaa Kassari saare tagused väinad, kus asusid Muinas-Eesti viikingisadamat Sottesatama ja Sarvo, samuti Orjaku sadam, kus teatavasti kuulus Norra kuningas Olaf Tryggvasson müüdi orjaks.

Kuna meri on langenud viimase 700 a. jooksul 2,5 meetrit, siis on endised rannaäärsed ankruplatsid praegu kuival.

Ka Hiiumaa lääneranna umbjärve peetakse viikingi laevade ankruplatsiks ja sealt on vastavaid leide-gi. Mainitud järv oli varem oja kaudu Läänemerega ühenduses. Eesti arheoloogidele on aga need piirkonnad tabu. Seega on vabaduses olevate noorema põlve humanitaar-teadlaste ja eriti eesti teadusiike seltside otsene kohustus — igal võimalusel ja juhul, eriti rahvusvahelistel konverentsidel, tõstatada neid küsimusi päevakorda ja esitada resolutsioone, mis nõuaksid selgitust, miks juba 4 dekaadi eesti arheoloogidel ei lubata teostada uurimisi Eesti ajaloole olulistes piirkondades. Mainitud küsimus tuleks täies ulatuses kergitada ka AABS'is.

Sks.

● Södertälje ajaleht „Allehanda" on avaldanud leheküljelise reportaazhi kunstnik Arvo Luigest, kes on saanud ülesandeks kunstniliselt kaunistada kahe tänava vahel olevat trepikäiku, mida sageli rüvetatakse. Üks linnaisadest jäi kinni lifti ja pidi kolm ja pool tundi sisse hingama trepikoja haisu. Seejärel sai Arvo Luik ülesande teha trepikäik ilusamaks. Keraamilistele plaatidele tuleb tema kavandi järele mets, linnud ja vikerkaar õpetama möödujatele paremaid kombeid.

Ottawas 4. märtsil toimuva Balti õhtu organiseerijaid ja käenduskomisjoni liikmeid. Vasakult Walter Pent, dr. Parups (läti), senaator Paul Yuzyk ja senaator Stanley Haidasz.

Tervitusi Eesti Vabariigi 63. aastapäevaks!

MAJAOMANIKUD!
Võtke ühendust otse omanikuga — ei mingit vahemeest.
Kolm moodust, kuidas säästa ALCAN SIDING'uga
1. Säästate aega, pole vaja värvida
3. Muudab maja ilusamaks ja suurendab maja väärtust
2. Isoleerib ja säästab kütet
20 aasta garantii
● Vihmaveerennid ja -torud
● Alumiinium-aknad
● Alumiinium-uksed
● Päikesevarjud (awnings)
● Räästaalused (soffit&fascia)
Alcan Building Products Authorized Dealer
Läti ettevõte
CENTURY ALUMINUM INSTALLERS
Tel. 534-2864 2226 Dundas St. W. Toronto M6R 1X3
Omanik ARTURS MIME — lätlane

HEAD SÕPRA

KARL KASEKAMP'i

surnud 16. veebruaril 1981

mälestavad kurbuses

ROBERT ja MAI KREEM
REIN ja SIV SAAK
ERNST ja MARE SAAK

Kirstupanek esmasp., 23. veebruaril kell 10 homm.
Murray E. Newbigging Funeral Home'is, 733 Mt. Pleasant Rd.

Südamlik kaastunne koguduse piiblitundide juhatajale PRIIDU UUSMANN'ile tema abikaasa

MELANIA

surma puhul

EELK PEETRI KOGUDUS,
ÕPETAJA ja NÕUKOGU

„Ma tean, et mu Lunastaja elab!"

Avaldame südamlikku kaastunnet nõukogu liikme FEODOSSI PRUUL'ile tema abikaasa

ALIDE

surma puhul

EELK PEETRI KOGUDUS,
ÕPETAJA ja NÕUKOGU

„Armastus ei hävi ilmaski!"

Armast sõpra

Melania Uusmann'i

mälestavad

ERIKA ja OSKAR KUUSK

Armast endist majanaabrit

MELANIA UUSMANN'i

mälestavad kurbuses

AUGUST KUBJA
KARL TAAGEPERA

Armast

KARL KASEKAMP'i

surnud 16. veebruaril 1981

mälestavad leinas

LINDA KASEKAMP
HENN KASEKAMP perekonnaga
ILMAR KASEKAMP perekonnaga
LILIAN KASEKAMP

Murray E. Newbigging
MATUSEMAJA

Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.

M. WAYNE HAMILTON
Funeral Director

733 Mount Pleasant Rd.
(lõunapool Eglintoni)

Helistada tel. 489-8811 ● 489-8802

KIRIKUD

TORONTO EESTI ADVENTKOGUDUS
804 Broadview Avenue
(Allmaaraudtee vastas)
691-2848

Laupäeval, 28. veebr. kell 9.30 homm. HINGAMISPÄEVAKOOL ainel: „DISTSIPLIIN KOGUDUSES". JUMALATEENISTUS kell 11 e.l. Jutlus: „SA OLED KALLIS JUMALALE", igaüks tere tulemast!

Laup., 7. märtsil, JUMALATEENISTUS kell 9.30 Kõneleb pastor Aka. Piiblikool kell 11 ainel: „TEENISTUSSE PANDUD".

TORONTO KOLMAINU EESTI EV.-LUT. USU KOGUDUS
Kirik: 619 Sherbourne St., Toronto (Sherbourne'i allmaa jaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich
112 Fallingbrook Rd., Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7853
Kantseleis, telefon 921-9417.
kantseleis, telefon 921-9417.

PALVEPÄEVA-KOHANE jumalateenistus on pühapäeval, 1 märtsil kell 1.30. Karjasekiri. Täiskogu koosolek järgneb jumalateenistusele ringkirjas teatavaks tehtud päevakorraga.

Pühapäeval, 15. märtsil on jumalateenistus kell 3 p.l. Koguduse loterii järgneb jumalateenistusele. Loosiasju saab ära anda jumalateenistusele tulles või õpetaja kõnetunnis esmaspäeval, 9. märtsil kell 6 alates kiriku juures.

Kõnetunnid on iga kuu teisel esmaspäeval kella 6—8 kiriku kantseleis.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS
883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
10 Lamport Ave., Apt. 307
Toronto 5, Ont. M4W 1S6
Tel. 961-8391.
VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühap., 1. märtsil kell 10.15 hommikul pühapäevakool. Kell 11 hommikul JUMALATEENISTUS, kõneleb K. Raid, noortekoor Ch. Kipperi juhatusel, Issanda surma mälestamine.

Kell 6 õ. KUULUTUSKOOSOLEK, kõneleb J. Puusaag, muusikalises osas sopran S. Martin, flöödid H. Auväärt ja E. Wilbiks, pianist Tiina Mitt.

Pühap., 8. märtsil kell 4 p.l. VAIMULIK KONTSERT TORONTO ÜLIKOOLI AULAS.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS
Stone Church, 45 Davenport Rd.
Jutlustaja Allan Laur,
141 Clark Ave., Unit 50 Thornhill, Ont. L3T 4P4. Tel. 889-8173.

Laup., 28. veebr. kell 7 õ. PIIBLITUND.

Pühap., 1. märtsil kell 1.15 pühapäevakool lastele ja täiskasvanuile. Kell 2 p.l. JUMALATEENISTUS, kõneleb Allan Laur, Issanda surma mälestamine.

Teisip., 3. märtsil kell 7 õ. PALVEÕHTU.

ARMAST

MELANIA UUSMANN'i

sündinud 18. detsembril 1904 Saaremaal
surnud 18. veebruaril 1981 Torontos

mälestavad sügavas leinas
ABIKAASA
KASUTÜTAR perekonnaga
SUGULASED Kodu-Eestis

„Jehoova õuesid igatseb ja ihaldab mu hing!"

KAUAAEGSET PEREKONNASÕPRA JA KALLIST RISTIISA

KARL KASEKAMP'i

mälestavad leinas

MIRALDA ja ILMAR RAKFELDT
ristitütar TIIA abikaasa ja lastega
HELLE ja RÜNNE lastega
KRISTI ja JAAK

KAUAAGSET SÕPRA

KARL KASEKAMP'i

mäletab

A. KARUKS

TORONTO EELK JAKOBI KOGUDUS
Kirik: Redeemer Luteri kirik, (Bloor ja Indian Rd.)

Õp. T. Nõmmik, 501 Davisville Ave., Tortnto M4S 1J2. Tel 483-2478 ja 1-527-0410.

Laupäeval, 28. veebr. kell 15.00 E.V. aastapäeva jumalateenistus VIRGINIA UNITED kirikus (Hwy 48 & Royal Beach Rd.) Järgneb koosviibimine päevakohase kavaga.

Pühap., 1. märtsil kell 16.00 TORONTOS jumalateenistus ja pühapäevakool.

Õpetaja kõnetunnid: igal neljapäeval kell 18.00—19.30 omas kodus. 501 Davisville Ave., Toronto ning igal esmaspäeval kell 18.00—19.30 Hamiltoni kiriklas, 3 Mapleside Ave., Hamilton, tel.: 527-0410.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS
Carltoni ja Jarvise nurgal

Õpetaja Andres Taul
Toronto, Ont. M6G 3K6
17 Frank Cresc.

Tel. 656-5248, kirik 923-5172

Pühap., 1. märtsil JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Ingliskeelne jumalateenistus kell 1 p.

Pühap., 8. märtsil PALVEPÄEVA JUMALATEENISTUS kell 4 p.l. Peapiiskopi karjasekiri, armulaud.

ÕPETAJA KÕNETUNNID teisip. ja neljap. 6—8 kiriku käärkambris.

Minu siiras tänu kõigile, kes on mulle kaastunnet avaldanud ja minu ligidal seisnud minu kalli abikaasa

ALIDE

kaotuse puhul. Eriline tänu kuulub õp. E. Pähn'ale, kes minu kurbust ja valu mõistes oma sõnadega minu leina leevendas. Südamlik tänu Aasa Roosipuu'le, tema perekonnale ja abilistele, kes lahkunu lilledega igavesele teekonnale saatsid. Teile mõeldes ma ei tunne end üksinda.

Südamlikus tänus

FEODOSSI PRUUL

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS
562 Jones Ave., Toronto 6, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto 6, Ont.
Tel. 463-6223

Pühap., 1. märtsil kell 11 homm. JUMALATEENISTUS. Kõnelevad A. Ehasoo ja jutl. E. Saraoja. Issanda surma mälestamine.

TORONTO EESTI AP.-ÕIGEUSU KOGUDUS
R. R. 5, Orangeville, Ontario
Praost E. Lepik
Tel. 1-519-941-4309

Pühap., 1. märtsil kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS Peetri kirikus, teenib ja jutlustab preester E. Lepik. Laulab koguduse laulukoor G. Raagi juhatusel.

Pärast jumalateenistust toimub koguduse nõukogu koosolek, millest kõiki nõukogu liikmeid palutakse osa võtta.

EESTI EV.-LUTERI USU PEETRI KOGUDUS TORONTOS
817 Mt. Pleasant Rd., Toronto
M4P 2L1. Kiriku tel. 483-5847
Õp. Oskar Puhm
84 Dinnick Cres., Toronto
M4N 1L8, tel. 483-4103

JUMALATEENISTUS pühap., 1. märtsil kell 11 homm. Jutlustab piiskop Karl Raudsepp. Laulab leerinoorte lauluansambel. Harpsicordil Martin Kiik, trompetitel Ingvar Liitoja ja Tõnu Naelapea. Leerieelsed.

JUMALATEENISTUS pühap., 8. märtsil kell 11 homm., laulusolist Evi Valge.

PALVEPÄEVA JUMALATEENISTUS armulauaga pühap., 15. märtsil kell 11 homm. Laulab Cantate Domino Ch. Kipperi juhatusel. Leerieelsed.

Igal pühapäeval piiblitund kell 10. hommikul.

ÕPETAJA KÕNETUNNID: teisipäeviti ja neljapäeviti kell 6—8 õhtul. Muul ajal kokkuleppel.

EESTI VABARIIGI AASTAPÄEVAL TERVITAVAD

Eesti Ev.-Luteri Usu Peetri Kogudus

EELK Toronto Vana Andrese Kogudus

Toronto EELK Jakobi Kogudus

Õnnis on rahvas, kelle Jumal on Jehoova...
Laul. 89:2

Toronto Kolmainu Eesti Ev.-Luteri Usu Kogudus

Toronto Eesti Ap.-Õigeusu Kogudus

Toronto Eesti Baptisti Kogudus

„Vabaduse Kuulutus"

Toronto Eesti Vabakogudus

Ajakiri „Usk ja Elu"

Toronto Eesti Evangeelne Kogudus

Toronto Eesti S. P. Adventkogudus

Eesti Vabariigi aastapäeva puhul tervitab

TORONTO EESTI ÜHISPANK

EESTI MÁJAS, 958 Broadview Ave., Toronto, Ont. M4K 2R6

Tel. 465-4659
465-4650

Avatud iga päev kell 10.00—3.00 p.l., esmaspäeval ja neljapäeval ka õhtuti kell 5.30—8.00

Vabariigi 63. aastapäeva puhul
tervitame kõiki eestlasi Kanadas

Olgem kindlad võitluses vaba Eesti eest!

EESTLASTE KESKNÕUKOGU KANADAS

Tervitusi Eesti Vabariigi 63. aastapäevaks!

ARTISTIC WOODWORK CO. LIMITED

Tervitusi Eesti Vabariigi aastapäevaks!

MULTIFRAME LIMITED

253 Centre E., Richmond Hill, Ont. L4C 1A7

Telefon 889-7556

Tervitusi rahvuspühaks!

OMA PRESS

135 Tecumseth St., Toronto. Ont. Telefon 368-3304

Eesti Vabariigi 63. aastapäeva puhul tervitab

ÜLEMAAILMNE SÕJAMEESTE HÄÄLEKANDJA

„VÕITLEJA"

EESTI MAJA, 958 BROADVIEW AVENUE, TORONTO, ONTARIO M4K 2R6

SCEPTER MFG. CO.

TORONTO • ONTARIO • CANADA

EESTI VABARIIGI AASTAPÄEVAL TERVITAVAD

Tervitusi rahvuspühaks!

FINLANDIA

SOOME VODKA

LAKKA

LIKÖÖR

Peenemaitselised veinid, õlled ja viinad Austriast, Saksamaalt, Prantsusmaalt, Hispaaniast, Bulgaariast, Jugoslaaviast ja Norrast.

GYAKI AGENCIES

1579 Bloor St. W. Toronto M6P 1A6 — Tel. 531-9946

PULMAD ☆ PEOD JA BALLID ☆ KOJU TOOMINE

TERVITAME RAHVUSLIKU SUURPÄEVA PUHUL!

ROSAR-MORRISON

FUNERAL HOME LTD.

Matusebüroo

467 SHERBOURNE STREET, TORONTO, ONT. M4X 1K6

TELEFON 924-1408

THOMAS L. MORRISON

Funeral Director

Tervitusi Eesti Vabariigi 63. aastapäevaks!

HEINSOO INSURANCE AGENCY LTD.

EESTI MAJAS

958 Broadview Avenue, ruum 302,

Toronto, Ontario M4K 2R6

Telefon 461-0764

RAYWAL KITCHENS

TELEFON 889-6243

Tervitusi vennasrahvale rahvuspühaks!

SOOME KINKEÄRI

design products 288 Danforth Ave. 466-8001

Räägitakse eesti keelt

Parimaid tervitusi vennasrahvale rahvuspühaks!

FINN TASTE BAKERY

7 Grantbrook Ave. (Finch Plaza)

(Finchi nurgal, Bathursti ja Yonge vahel)

TELEFON 225-0824

Pagariäri neile, kel on peen maitse

Äri avatud: teisip., kolmap., neljap. 9—6, reedel 9—7, laup. 9—4. (Esmaspäeviti suletud)

Tervitusi eestlastele rahvuspühaks!

MASTER'S BUFFETERIA

TARTU COLLEGE'is

310 BLOOR STREET W., TORONTO, ONT. M5S 1W4

TEL. (416) 924-7651 — KUSIDA PEETER

☆

Külmad ja soojad toidud peolaudadele.

MÕÕDUKAD HINNAD

JOHN V. MARGIS, Phm.B.

LEEDU APTEEK JA ROHUKAUPLUS

MARGIS DRUG STORE

408 Roncesvalles Ave. Toronto M6R 2M9 — Tel. 535-1944

Parimaid tervitusi Eesti Vabariigi 63. aastapäevaks!

THE SCANDINAVIAN SHOPPE

279 Danforth Ave.
Toronto, Ont. M4K 1N2
Tel. 469-3886

Tervitusi hõimuveledele rahvuspühaks!

FINN HOME BAKERY & DELICATESSEN

281 DANFORTH AVE. Tel. 463-3331

Soome pagarisaadused — kardemonisaiad, struudelid, soome tordid, küpsised. Lihapirukad.

Soome rukkileib

EUROOPAMAITSELISED JUUSTUD, KALAKONSERVID, DELIKATESSID

Äri lahtioleku-ajad: teisip., kolmap., neljap. 9—6 reedel 9—7, laup. 8.30—3 Esmasp. suletud.

15.

Tänan Teid nende pikkade aastate jooksul Teilt saadud heade informatsioonikirjade eest, need olid mulle väga vajalikud ja hästi kosutavad selle tõttu, et tõsiseid asju aina oma huumoriga olete serveerinud. Head uue elu algust ja võimalikult kiiret kojupääsu — soovin Teile. Ja lühidalt: head uut aastat!

Teie Mari

P.S. Saadan ka Jaagu skeemi suurlinn Vorkutast. Minu teada Teil seda pole. Jaak pole ju teist korda Seitsmendas käinud. Aga plaani ehk läheb tarvis . . .

Ikka seesama"

☆

Esta oli pärast vabanemist tõepoolest mitu korda käinud läbi laagriaia „oma tüdrukutega" vestlemas. Ta tõi sellegi uudise, et vabadusest oma mehe juurde sõitnud Peetri proua Kadri olevat andnud vangidele üldhinnangu: „Te olete kõik natuke imelikud." Räägib tema millest tahes, vana vang kuulavat küll ja ütlevat vahest mõne sõnagi, aga tee mis tahad, mulje niisugune, et ta mõtted on kuskil mujal ja jutust nagu päris aru ei saa ka . . . Nagu peaks tema juttu tühjaks, igapäevaseks prügiks! Ta enda Peeter olevat samasugune. — Esta aga kinnitas Helinile, et Kadri juures olevat, jumala eest, igav. Kuula ja kuula, juttu on laialt — aga hakka mõtlema, ei öelnud midagi! Äkki on viga tõesti „Meis", mitte „nendes"?

„Tead, niisugune tunne on, et isegi Esimese shahti „kapitaal-laagrisse" (Shaht ja laager kandsid lisanime „Kapitaalne"). Riina oli rekvisiitori rollis. Tuul oli vali ja puhus „artistid" veomasina lahtises kastis peagi külmaks. Ega seesugust ilma küll esmakordselt nähtud! Pealegi oli teada, et külma oli ainult 5 kraadi ja see oli Vorkuta oludes „täitsa soe".

Autokasti taganurgas vahtis Riina ümbruse „maastikku". Tee oli auklik ja porine; et aga hullemagagi harjunud oldi, siis ei pandud põrutusi miskiks. Paremat kätt enne Toidubaasi seisis pritsimaja. Riinale tuli meelde Mari jutt kunagisest teeparandusbrigaadi möödamarsist sellest pritsikuurist. Naised olid vabadelt pritsimeestelt küsinud: „Saahhar buudjet?" Kas suhkur tuleb? See oli üldine komme pritsimehi niiviisi tervitada. Mehed saanud selle peale vihaseks ja raputanud rusikaid.

Keegi ei teadnud, ka Mari mitte, miks pasarnasid nii tuli tervitada. Aga kõik tundsid, et see oli põline vangitervitus tuletõrjujaile, väga võimalik, et tsaariaegse traditsiooni jätk.

Pritsimaja ees seisis praegugi oma kasarmumundreis neli-viis meest.

„Kui prooviks?" mõtles Riina, aga siiski ei proovinud.

Nad sõitsid läbi eeslinna, samasuguse kui laagriümbruse vabade asulad, Koread või Shanghaid, kuidas kuski kutsuti. Igal laagril oli oma Shanghai, linn oli neid täis ja nendest ta koosneski. Esimese kaevanduse väravaist paistis jõgi. See oli küll jäätunud, aga mitmest kohast veel lahti. Must vesi auras.

Näitlejannad ja kunstnikud hüppasid üle poordilaudade „masinast" maha. Ei olnud sellist kommet, et vangi pärast keegi külje luuke oleks alla lasknud.

Valvur rivistas oma kunstikomando ja läks paberitega vahiputkasse. Peagi avati värav ja hästi üleloetud artistid lasti laagripinnale. Kohalikud valvurid võtsid naised oma tsoonis enda hoole alla. Mehed tumedais, hallides vammustes seisid hulgani kahelpool teed väravast sööklani. Neid oli palju.

Viimases reas sammuv Riina imestas, k u i palju. Naisi oli ainult 30.

Riinal tõusis miski kurku ja tahtis matta hinge. Neid vahtisid päris vanad habemikud, üsna keskealised mehed ja mõned päris poisikeseohtu. Kõik näisid vaevatud ja koormatud, väsinud ja hallid. Vanade meeste palgeilt veeres pisaraid. Üks vana silitas Riina puslastivarrukat, öeldes: „Las ma su puudutan, tütreke!"

Üldiselt oli see meestesumm tumm ja liikumatu. Mida Mari siit naljakat oleks märganud? Riina meelest oli see kõik naljast kaugel.

Naised lasti sisse KVTShe uksest. Selles laagris pidi Mari hinnangul olema 5000 vangi. Ainult 200—300 mahtus kontserdi „halli". „Sa mu taevas! Kuidas nad kõik meid vahtisid! Hardunult, õrnalt — nagu ilmutust . . . Mis nad meie meestest küll on teinud, halastaja aeg — neil oli ju paljudel vesi silmas!"

Ka Riinale tuli vesi silma, ta tahtis isegi päris häälega nutta, aga kes seda tohtis!

Naised andsid kontserdikava kaheksast eri numbrist. Oli ansambli- ja soololaulu, grupi- ja soolotantsu, deklamatsiooni ja retsitatsiooni.

Saal oli mehi pungil ja pingul, jutusumin taltsas ja tasane nagu mesipuus. Mehed nagu näisid arvestavat, et aeg naisi näha on lühike, nad ei jõua omi silmi täis vaadata. Iga etteaste järele nõuti tormilist kordamist. Korrata aga ei lubatud. Siis tõusis püsti üks brigadiir ja hüüdis:

„Korrake see number ja minu brigaad annab homme kümme tonni sütt üle plaani!"

Kohe deklareeris teine: „Korrake, anname homme üleplaanilised 15 tonni!"

„Nad on hulluks läinud!" ehmatas Riina. Aga üleplaanilisi pakkumisi tuli aina juurde. KVTShe ülem märkis lubajate nimed ja tonnide arvud paberilehele. Numbreid korrati.

Riina ei teadnud, kas tee ääres spaleerinud mehed olid samad, kes nüüd saalis oma vangijõuga kergemeelitsesid või oli see juba uus vahetus teisi mehi. Ja uus spaleer naiste lahkumisel tsoonist koosnes taas vist uutest meestest, kurvemaist, kurbade silmadega vangidest. Need silmad saatsid kunstibrigaadi naisi seni, kui väravad nende taga sulgusid.

Kui Riina sellest, mis ta näinud oli, õhtul Marile kõneles, siis tegi ta seda läbi nutu. Ta kinnitas:

„Mitte iialgi enam ma kaasa ei lähe, mitte iial! See on talumatu, see on liiga valus!"

☆

Keskpaiku talve ja detsembrit tuli Estalt Karagandast kiri:

(Järgneb)

EESTI VABARIIGI AASTAPÄEVAL TERVITAVAD

Eesti Vabariigi 63. aastapäeva puhul tervitab kõiki relvavendi ja rahvuskaaslasi

Eesti Võitlejate Ühingute Liit Kanadas

Toronto Eesti Võitlejate Ühing

Hamiltoni Eesti Võitlejate Ühing

Montreali Eesti Võitlejate Ühing

Ottawa Eesti Võitlejate Ühing

Koondame oma ühiskonna majandusliku jõu eestluse sihtide teenistusse.

EESTI SIHTKAPITAL KANADAS

NATIONAL ESTONIAN FOUNDATION OF CANADA

Annetus ja pärandussummad vabastatavad tulu- ja pärandimaksust.

958 Broadview Ave., Toronto, Ontario M4K 2R6

Tervitusi Eesti Vabariigi aastapäevaks!

EESTI MAJANDUSKLUBI KANADAS

EESTI PENSIONÄRIDE KLUBI TORONTOS

EESTI RAHVUSTEATER KANADAS

TORONTO EESTI SELTS

SIHTASUTUS EESTI PÄEVAD KANADAS

TORONTO EESTI SEGAKOOR

Põhja-Ameerika Eesti Arstiteadlaste Seltsi Kanada osakond

SOOMEPOISTE KLUBI

EESTI RAHVUSTEATER

TORONTO EESTI MEESKOOR

TORONTO EESTI ÕNGITSEJATE JA JAHIMEESTE SELTS

TORONTO EESTI PÜSSI- JA PÜSTOLIKLUBI

Tervitusi Eesti Vabariigi aastapäevaks!

EESTI ABISTAMISKOMITEE KANADAS

ÜHING EESTI SUVEKODUD JÕEKÄÄRUL

TORONTO EESTI RAHVATANTSIJATE RÜHM „KUNGLA"

Enn Alfred

Advokaat — Notar

PETER A. VESA, Q.C.

TÕNU TOOME, B.A.Sc. LL.B.

Telefon 781-5556, 789-7579

kodus 489-6709

URMAS SUITS, LL.B.

DR. T. KALM, V.S.

Tervtusi hõimuvelledele Eesti Vabariigi aastapäevaks!

TORONTON MIESLAULAJAT

EESTI VABARIIGI AASTAPÄEVAL TERVITAVAD

KINNISVARA MÜÜA VÕI OSTA

VERA LAIDER
L. S. Snelgrove Co. Ltd.
Tel. kontoris 751-1711 — kodus 839-7814

PAUL'S GARAGE
(endine Baltic)

125 Blake St. Toronto, Ont. M4J 3E2

(Danforthist lõuna pool, Pape ja Jones Ave. vahel. Ära keerata Strathcona Ave.)

Telefon 463-9505

Victorian Picture Frames Ltd.

120 Midwest Road, Unit 14, Scarborough, Ontario M1P 3B2

Telefon 751-8088

Tervitusi eestlastele rahvuspühaks!

LÄTI LILLEÄRI

CREST FLORISTS

567 Mt. Pleasant Rd. Toronto, Ont. M4S 2M5
Neli blokki lõunapool Eglintoni
TELEFON 487-0491 või 223-4484

Kohale toomine Metro-Toronto ulatuses.
Oleme spetsialistid pulmalillede korraldamises, samuti ka matuselillede korraldamises.

SOOJAVEEKÜTTED

uued ja parandamine ● ÕLI ja GAAS

ROLAND KULLIK — Tel. 275-1280

Tervitusi rahvuspühaks!

362 Danforth Ave.
Toronto, Ont.
M4K 1N8

GARDENIA
FLOWERS & GIFTS

Tel. 466-1951 või 466-1502

Värsked ja esmaklassilised lilled igaks sündmuseks.

Kunstkäsitöid kinkideks: ehted, merevaik, nahktööd, puunikerdused, keraamika.

Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

EESTI ETNOGRAAFILINE RING

KANADAS

SAMPO-SAUNA LTD.

1413 Kingston Rd., Scarboro, M1 1R1
Telefon 691-2297, õhtuti 694-9773

BURKS FALLS, Highway 11 South, Ontario
Telefon 1-705-382-3520

● Ostke SAMPO — SAMPO on parim ●

EESTI LIIT KANADAS

EESTI OHVITSERIDE KOGU

KANADAS

Tervitusi Eesti Vabariigi aastapäevaks!

Family Trust
FAMILY TRUST CORPORATION REALTOR

Victor Libe

1052 Kingston Road
Toronto, Ont. M4E 1T4

Office: 694-3336
Residence: 281-5912

Parimaid tervitusi Eesti Vabariigi aastapäevaks!

Ellen Peterson Fashion Institute

MOEKOOL

222-4533

EESTI KODU INC.

PERCY WATERS FLORIST
INC.

445 Danforth Ave., Toronto
M4K 1P2

Telefon 463-1125

S & G Tire Service

459 Roncesvalles Ave. Toronto, M6R 2N4
Tel. 534-6602, 534-9989

S. MALMSTRÖM & SON

Bray's Garden Centre

26 FERNDALE DR. BARRIE (Hwy 90 ja 400)
TEL. 1-705-726-2951

Ariomanikud Lia ja Erik Hess

DESIGN PRODUCTS'i iga-aastane KEVADVÄLJAMÜÜK

JÄTKUB

Mõned näited väljamüügikidest:

- **Suusad ja suusavarustus:** suusakomplekt (suusad, saapad, kepid, sidemed, kontsaplekid) alates **$44.90**
- **Suusaülikonnad 50—60% hinnaalandust**
- **Iittala klaaskaubad 25—40% hinnaalandust** joogiklaase, vaase, küünlajalgu jm.
- **Saunaseebid** — tavaliselt $1.75, **nüüd $1.00**
- **XZ shampoon** — 6 pudelit pakis $4.00
- **Laastulambid — 30% hinnaalandust**

SUUR HINNAALANDUS KÕIKIDELT KAUPADELT

design products — 288 Danforth Ave. 466-8001

Räägitakse eesti keelt

Kõik kasukad VÄLJAMÜÜGIL kuni 50% hinnaalandust

Riidest mantlid
- villased
- kaamelikarvadest
- mohäär jm.

½ hinnaga

Kõik karusnahkmütsid 50% hinnaalandust

FURS by FINN

191 Eglinton Ave. E., Toronto, Ont. M4P 1K1
Telefon 488-1701

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

---

wintario

19. veebruaril peetud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud pileteile nr. 366782, $25.000 võidud langesid pileteile nr. 701874, nr. 793643, nr. 538746 ja nr. 003634. $1000 langesid pileteile numbritega 37806, $100 numbrid 9633, $10 numbrid 321 ja tasuta loteriiraamatu numbrid 25.

Sündmuste kalender

● Neljapäeval, 26. veebr. kell 8 õ. Eesti Majas T.E. Aiandusklubi loenguõhtu.

● Esmaspäeval, 2. märtsil kell 7.30 õ. Eesti Majas Finnair'i Soome õhtu.

● Neljapäeval, 5. märtsil kell 2.30 p.l. Eesti Majas Toronto Eesti Pensionäride Klubi Laulukoori ja Tervisvõimlemise Ringi pärastlõuna kohvilaud eeskavaga.

PIISKOPLIK
JUMALATEENISTUS
PEETRI KIRIKUS

Eeloleval pühapäeval, 28. veebruaril kell 11 homm. jutlustab Peetri kirikus piiskop Karl Raudsepp.

MÜÜA

täielik EESTI MARGIKOGU

Kirjad slt. märgusõnaga „Margikogu"

EESTI VABARIIGI AASTAPÄEVAL TERVITAVAD

ELAGU JA LOITKU EESTI VABADUSTULI MEIE SÜDAMEIS!

KILLAMÄNGUD '81

ootavad kõiki maakondade ühisele pidustusele
Moonstone'i laupäeval, 8. augustil 1981

VÕRULASTE KOONDIS TORONTOS

MULKIDE SELTS

SAARLASTE ÜHING

PÄRNUMAALASTE SELTS

HIIDLASTE SELTS

LÄÄNLASTE SELTS

Parimaid tervitusi Eesti Vabariigi aastapäevaks!

EESTI KARUSNAHATÖÖSTUS

LEE FURS

707 Mt. Pleasant Rd. Toronto, M4S 2N4
Telefon 483-6851

Tervitame Eesti Vabariigi 63. aastapäeval

ESTO CONSTRUCTION

Co. Ltd.

Eesti Alumiiniumi Kompanii
H. OSSO

Tööstuse telefon 832-2238
kodus 884-4558

Tervitusi Eesti Vabariigi 63. aastapäevaks!

R. PILVET

Eesti kellasepaäri

81 Queen St. E. Toronto M5C 1S1
(Churchi trammipeatus)
MÜÜGIL HÄID SHVEITSI KELLI
Tel. 364-3085

OPTIKA- JA KELLASEPAÄRI

J. RATAS

247 Danforth Ave., Toronto M4K 1N2 — Tel. 465-6251

Parimaid tervitusi vennasrahvale rahvuspühaks!

KOHO TRAVEL

191 EGLINTON AVE. EAST, SUITE 104
TORONTO, ONTARIO M4P 1K1, CANADA
TELEFON 485-9437

AINO KAING

Telefon 757-5080

Tervitusi hõimurahvale!

SOOME ÄRI, TÖÖSTUS JA SUURMÜÜGIÄRI

VIKING FOODS & IMPORTS

133 Laird Drive, Toronto M4G 3V5 — Telefon 425-0450

ANNETTE BAKERY

45 ALGIE AVE. TORONTO, ONT. M8Z 5J9
Telefon 255-6791

Broadview Delicatessen

141 Danforth Ave. (Broadview j.) Toronto M4K 1N2
Tel. 465-9905

Poko's Meat

376 College Street, Toronto, Ont. M5T 1S6
Tel. 922-1300

Tervitusi rahvuspühaks!

ANVIL JEWELLERY LTD.

KANGAS SAUNA HEATERS

Box 396, Willowdale, Ont. M2N 5T1
Telefon 222-7142

MARTIN BOOKBINDING

LIMITED

24 Advance Road, Islington, Ont. M8Z 2T5
Telefon 231-9853

EKBERG's

UPHOLSTERING & INTERIOR

128 Manville Rd. Tel. 755-9154
Scarboro, Ont. M1L 4J5 kodus 757-0269

EESTI VABARIIGI AASTAPÄEVAL TERVITAVAD

TERVEHDYKSEMME
EESTILÄISILLE ASIAKKAILLEMME
EESTIN ITSENÄISYYSPÄIVÄNÄ

TORONTON SUOMALAINEN OSUUSPANKKI
(TORONTO SOOME ÜHISPANK)
191 Eglinton Avenue East, Toronto M4P 1K1
Telefon 486-1533

YONGE MEMORIALS LTD.
2044 Yonge St. Toronto M4S 1Z9 (Davisville & Eglintoni vahel)
TELEFON 487-2147
Nigul Virro — tel. kodus 447-1206

Läti autoparandustöökoda
LAIMONS AUTO SERVICE
603 Gerrard St. E. Toronto, Ont. M4M 1Y2 Tel. 466-0540
LAIMONS MAROVSKIS

Tervitame eestlasi, meie hõimuvellesid,
24. veebruaril 1981

Vapaa Sana Press Limited
400 Queen Street We[illegible] Toronto, Ont. M5V 2A6
Telefon 368-7721

Heanaaberlikud tervitused
Eesti Vabariigi aastapäeva puhul!

LATVIAN (Toronto) CREDIT UNION
491 College St., Toronto, Ont. M6G 1A5 Tel. 922-2551

Tervitusi rahvuspühaks!
Eesti apteek
KIPLING CHEMISTS
MATI EPNER, B.Sc. Phm.
Telefon 791-2310

TERVITUSI RAHVUSLIKU SUURPÜHA PUHUL!

MURRAY E. NEWBIGGING
Matusebüroo
M. Wayne Hamilton
Funeral Director
733 Mount Pleasant Rd., Toronto, Ont. M4S 2N4
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 ◎ 489-8002

THE RALPH DAY FUNERAL HOME
180 DANFORTH AVE., TORONTO, ONT. M4K 1N1
TEL. 463-3870
Funeral Director L. D. McBride

HOGAN GM
Chev Olds Limited
5000 Sheppard Ave. E., Scarborough, Ont. M1S 4L9
PAUL JUTTUS
Äris 291-5054 — kodus 423-5716

TIP TOP AUTO COLLISION
3323 Danforth Ave., Toronto, Ont.
(idapool Pharmacy Avenue'd)
Kollisionitööd, igasugused parandused, värvimis- ja keretööd, mehaanika tööd
KORRALIK TÖÖ
TELEFON 699-6976 JOE MURILLO

Tervitusi eestlastele rahvuspühaks!

PETIT PARIS
Cake & Coffee Shop Inc.
2384 BLOOR ST. WEST, TORONTO, ONT. M6S 1P5
TELEFON 769-9881
Proua ja härra ERIC NAUS

Tervitusi Eesti Vabariigi aastapäevaks!

GM **REIN KOPPEL**
CHEVROLET-OLDSMOBILE
ROBERTSON MOTORS LTD.
1555 DANFORTH AVENUE
TORONTO, ONT. M4J 1N7
TELEFON 466-1135

Tervitusi eestlastele rahvuspühaks!

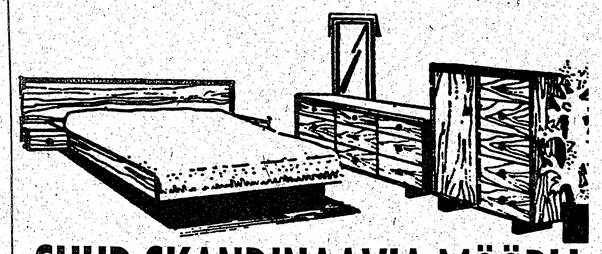

SUUR SKANDINAAVIA MÖÖBLI VÄLJAMÜÜK
Riiulid, magamistoa-, elutoamööblid, lambid jm.
Suletekid ja tekkide katted jm.
Avatud: esmasp., teisip., neljap., reedel 9—9, kolmap., laup. 9—5
Astuge sisse ja vaadake ringi!
Nolte
SWEDISH FURNITURE HOUSE
495-6016
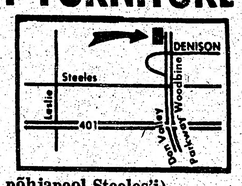

7498 Woodbine Ave. (½ miili põhjapool Steeles'i)
Markham, Ont. L3R 1A8

Tervitusi Eesti Vabariigi
63. aastapäeval!

TORONTO HR BAKERY Rooneems
484 QUEEN ST. W. — Tel. 366-1205, 366-3619

HELLARRA SERVICES
Hüpoteeklaenud
raamatupidamine
ja tulumaks
HELLE RANNIK
endine
keskvalitsuse
tulumaksurevident
2001 Danforth Ave. Toronto Ont.
M5C 1J7 694-6241

EESTI VABARIIGI AASTAPÄEVAL TERVITAVAD

Baltic Bread Products Ltd.

198—200 Gibson Ave.,
Hamilton, Ont. L8L 6K1

Tervitusi Eesti Vabariigi 63. aastapäevaks!

Viking BAKERY

A. Tralla & Sons Ltd.

32 Advance Road, Toronto, Ont. M8Z 2T4
Telefon (416) 236-2477

PARIMAID TERVITUSI
EESTI VABARIIGI
63. AASTAPÄEVAKS!

DEVIL's ELBOW SKIRESORT

BETHANY, ONTARIO

Tervitusi Eesti Vabariigi 63. aastapäevaks!

EXPORT TOOL & WELDING CO. LTD.

5 Brydon Dr., Rexdale, Ont. M9W 4M7

Telefon 743-7100

Paul Kriisa

Tervitusi Eesti Vabariigi 63. aastapäevaks!

TAARA NURSING HOME

26 PETER ST. N., PORT CREDIT, ONTARIO L5H 2G7

G. & N. Bajin
Tel. 278-2213

Tervitusi Eesti Vabariigi aastapäevaks!

CANFLEX LIMITED

788 KING STREET WEST
TORONTO, ONTARIO M5V 1N7
TELEFON 368-1162

GRIMM'S FOODS LTD.

2160 Hwy 7, Concord, Ont. L4K 1B1

POKO's MEAT & DELICATESSEN

767 MT. PLEASANT RD. TORONTO, ONT. M4S 2N5

TELEFON 488-2078

Parimad tervitused vennasrahvale
Eesti Vabariigi 63. aastapäeval

SUOMI-AITTA

EKSKLUSIIVNE IMPORT SOOMEST

Ria ja Vilho Naskali
2031 YONGE ST. TORONTO, ONT. M4S 2A2 TELEFON 483-6650

Tervitusi Eesti Vabariigi aastapäevaks!

HAAVANIIT'S SPRINGMOUNT NURSERIES & LANDSCAPING LIMITED

R.R. 5, OWEN SOUND, HWY 21/6, N4K 5N7
Telefon (519) 376-2080

Tervitusi Eesti Vabariigi aastapäevaks!

TECHNOGRAPH

Div. of Heino Kasak Enterprises Ltd.

356 McRae Dr., Toronto, Ont. M4G 1T5
SILKSCREEN PRINTING SUPPLIES

Tervitusi Eesti Vabariigi aastapäevaks!

H. LATER & Co. Ltd.

INSURANCE
1482 Bathurst St., Toronto M5P 3H1
TELEFON 653-7815

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 24. veebruaril 1981 — Tuesday, February, 24, 1981

Täna on juttu

KIREV MAAILM Eesti riigimeeste saatusi

Üldiselt peetakse poliitiku kutset elukardetavaks. Mõnigi neist saab enneaegset surma või on sunnitud oma elu lõpetama. Seda oleme meiegi pidanud kogema oma riigimeeste kohta kuigi meie riik on väike ega tohiks meist suuremaid ja tugevamaid häirida. Juba Eesti Vabariigi Ajutisest Valitsusest tabas üht selline ja teist pisut teistsugustel motiividel surmaminek. Selle valitsuse peaministri kt. ja kohtuminister Jüri Vilms oma kaaslaste A.Jürgens'i, P. Peistik'u ja küüdimees A. Rünk'iga tahtis pääseda 1918. a. kevadtalvel kodumaal valitseva Saksa okupatsiooni kammitsast Soome kaudu Rootsi, et tegutseda vabas maailmas Eesti iseseisvuse kasuks.

PHOENIX — Ku Klux Klan tahtis Arizona osariigis palgata töölisi organisatsiooni vormirüüsid ja lippe õmblema, kuid tööamet ei andnud talle ühtegi töölist. Kaebuse peale osariigi valitsus otsustas, et Ku Klux Klan kuulub „võrdsete õigustega tööpakkuja" seaduse alla ja laskis organisatsiooni tööpakkumise teated avaldada. Kolm päeva hiljem, kui ühtegi töölist ei julgenud tööd vastu võtta, lasti tööpakkumise kuulutused tüübüroo poolt maha võtta. Ku Klux Klan tahab nüüd alustada kohtuprotsessi, leides et temal kui parempoolsel organisatsioonil on samad õigused kui „mõnel riigivastasel organisatsioonil", milledele kitsendusi ei tehta.

NEW YORK — Moodsad Grumman bussid, mis maksid $110.000 tükk, kipuvad pragunema ja riknema, mistõttu 26 bussi on juba liiklusest välja võetud. Ühel bussil kukkus Queensis sõidu ajal mootor välja. Sõitjatega õnnestusi ei olnud. Grumman firma lubab riknenud bussid parandada, kuid liiklusvalitsus tõrgub ülejäänud summat maksmast ja arvab, et parandamise asemel firma peab andma uued bussid.

MIAMI — Robot ehk teiste sõnadega masininimene Florida ülikooli laboratoorumis hakkas amokki jooksma. Kogemata oli sisse lülitatud mingi vale ühendus ja nii hakkas robot „märatsema". Juuresolijad põgenesid, sest ta oleks võinud neid raskelt haavata. Keegi laborantidest pääses talle lõppeks lähedale ja lülitas voolu välja. Enne oli aga robot teinud rasket kahju endale, paisates minema teise käe.

KOPENHAAGEN — Kopenhaageni linnaisad tahavad hoida oma linna puhtana ja ehitasid koertele 32 käimlat, mis on asetatud mitmele poole linnas. Ometi ei hooli koerad neist hoonetest ja teevad „koerust" igale poole, mistõttu lõpetati uute koerakäimlate tegemine. Lahendus leiti aga sellisena, et igale koera omistajale antakse linna poolt väikesi plastikkotte, kuhu koeraomanikud asetavad oma lemmiklooma jäätmed.

NEW YORK — Kirikuõpetaja poeg, kes vihkas homoseksuaale, on süüdi ühe mehe mõrvamises ja seitsme haavamises. 38-aastane Ronald Crumpley Manhattanist ütles politseile, et ta sõitis automaatpüssi ja kolme püstoliga relvastatult oma isalt varastatud Cadillac'iga Greenwich Villiage'i, kus ta avas tule homoseksuaalide grupile.

HELSINGI — Soome on asutanud Liibüasse oma arhitektikooli. Ühiskonnakavandajate koolitamine algas möödunud novembris Liibüa Benghali linnas asuvas ülikoolis soome õppekavade kohaselt ja osalt soome õppejõududega. Umbes 350.000 elanikuga Benghas on Liibüa teine ülikoolilinn pealinna Tripolise kõrval.

VIIN — Euroopa suurimate suusatehaste hulka kuuluv Austria kompanii Kneissl teatas enne jõule, et kompanii on läinud pankrotti. Kneissl oli esimene maailmas, kus hakati valmistama täis-plastmassist suuski. Kompanii võlad on 7 miljonit dollarit, kuid kõik katsed kompaniid päästa luhtusid. Kneissl tootis aastas ca 600.000 paari suuski, neist olid 150.000 paari murdmaasuusad.

MOSKVA — Ka N. Liidus leinati tuntud inglise rock-muusikut John Lennonit. Moskva ülikooli juures olevale Lenini kingule kogunes mitusada noort. Mõned neist kandsid Lennoni pilte, teised mängisid helilindistajailt tema muusikat. Leinaseisak oli siiski lühike, kuna kaks bussitäit miilitsaid sõitsid kohale ja leinajad hajutati, neist kuus vastupanijat aga vangistati. Arvatakse, et miilitsa aktsioon ei olnud mitte Lennoni muusika, vaid igasuguste spontaansete kogunemiste vastu avalikes kohtades.

Pagenud Käsmust üle merejää Kõrgesaarele langesid nad Soome jõudnud Saksa vägede kätte ja viidi Kõrgesaarelt Helsingisse Töölö suhkruvabriku ruumides töötavasse Saksa vägede staapi, kus nad üle kuulati.

Selle juures püüti neid piinamistega sundima välja andma teateid Eesti Ajutise valitsuse tegevusest, ilmselt vastavalt Tallinnast saadud sakslastest okupantide juhistele. Nad lasti maha Töölö suhkruvabriku hoovil 13. 4. 1918. ja maeti ühishauda Houpolahti metsaservale.

Hukkamine jäi alul saladusse. Alles 1920 detsembris õnnestus Asutava Kogu liikme T. Kalbuse juhtimisel töötaval uurimiskomisjonil leida Vilmsi laip, mis maeti suurte austusavaldustega tema kodukohta Pilistvere kalmistule.

MASSU OHVREID

Sama valitsuse töö- ja hoolekandeminister Villem Maasik, kes peatselt üle läks kommunistide poolele, vangistati ja anti pärast rahu sõlmimist vangide vahetamisel N. Liiduga viimasele välja. Millegi pärast avati üleantavatele piiri ületamisel tuli ja Maasik oli langenute hulgas.

Kolmandana langes ministritest 1924. 1. detsembri mässu hommikul selleaegne teedeminister Karl Kark. Talle oli helistatud mingi silla õhkimisest. Minnes Balti jaama tegema rongide liiklemiseks vajalikke korraldusi, ei teadnud ta, et jaam oli mässajate poolt vallutatud. Nad tahtnud teda takistada jaamahoonesse minemast, millega minister ei arvestanud ja ta lasti maha. Juba samal päeval asetati tema kirst auvalvega Toompea lossi Valgesse saali.

Loomulikku surma surid iseseisvuse ajal Jaan Poska 7. 3. 1920, Oskar Virkhaus 11. 11. 1920, Tõnis Vares 27. 6. 1925, Jaan Raamot 5. 1. 1927, Heinrich Bauer 11. 10. 1927, Friedrich Sauer 27. 10. 1927, Hans Pöhl 22. 1. 1930, Peeter Põld 1. 9. 1930, Lui Olesk 19. 2. 1932, Georg Vestel 5. 2. 1933, Julius Seljamaa 17. 6. 1936, Konstantin Konik 3. 8. 1936 ja Aleksei Sorokin.

KATASTROFAALNE AEG

Eesti riigitegelaste katastrofaalne ajajärk algas N. Liidu võimu haaramisega 1940 juunis. Hakati kimbutama kõiki uuele rezhiimile kahtlasi isikuid, rääkimata meie riigimeestest.

Vabadussõjaaegne pea- ja sõjaminister Otto Strandman elas oma talus Kadrinas. Ühel päeval sai ta kutse ilmuda Rakveresse NKVD-sse ülekuulamisele. Aimates teda ootavaid võimalikke piinamisi lõpetas ta oma elu mürgitamisega 6. 2. 1941.

Vabasurma läks ka 1. detsembri mässuaegne siseminister ja sõjaministri kt., sellega mässu tegelik mahasuruja, Theodor Rõuk. Kolmandana lõpetas elu J. Teemandi 1. kabineti kaubandus-tööstusminister Ernst Webermann. Varsti pärast riigipööret suri 1. detsembri mässuaegse ja sellele järgneva valitsuse kohtuminister Rudolf Gabriel 23. 7. 1940. Küüditatute hulgast on juba 1941. a. augustis surnud Alfred Mõttus ja N. Liidu 1. okupatsiooni ajal suri Tallinna Keskvanglas mitmekordne minister Oskar Köster.

PÄTS-LAIDONER

Vabariigi presidendist Konstantin Pätsist on varem väga palju kirjutatud. Ta küüditati koos oma poja Viktori ja viimase perekonnaga Ufasse. Talle omistatud mitmest surmaajast peetakse praegu kõige tõenäolisemaks aastat 1956. Tema minija Helgi Päts pääses N. Liidu 2. okupatsioonil tagasi kodumaale.

Eesti Sõjavägede Ülemjuhataja kindral Johan Laidoner, kes hukkus Venemaal okupantide vangina 13. märtsil 1953. aastal.

Kindral Laidoner küüditati Pensasse ja on surnud 1953. Tema abikaasa tuli tagasi kodumaale ja suri. Jaan Tõnisson vangistati 12. 12. 1940 oma korteris Tartus. Peeti selle järel kinni Tallinnas. Hiljem puuduvad temast igasugused andmed. Ants Piip vangistati 1941 pärast küüditamist ja on surnud Siberis 1942. Jüri Jaakson küüditati 1941 N. Liitu, on olnud veesoojendajaks sunnitöölistest metsatööliste laagris ja surnud 1943.

Jaan Teemant vangistati 1940 sügissuvel. Hilisem saatus on teadmata. Igatahes võis see kujuneda traagiliseks kui uskuda Eesti Loydi kojamehe juttu, millest kirjutab A. Lossmann oma „Rahutus maailmas". Eesti Loydi majas asus hiljem NKVD. Sinna toodud ka Teemant, keda koheldud väga toorelt, pekstud isegi püssipäradega. Lõpuks viidud ta autoga sealt ära — teadmata kuhu.

Kaarel Eenpalut on samuti kui mitmekordset siseministrit ja kahekordset valitsuse juhi koheldud karmilt. Mõningatel andmetel on ta surnud 1942 Kirovis. Sunnitöölaagris, kus ta viibis, möllanud nakkushaigused, milledesse tema kui ka mitmed teised surnud. Samuti küüditati meie valitsuse juhtidest Ado Birk, Johan Kukk ja dr. Friedrich Akel, kelle saatused on jäänud selgitamata.

Vabas maailmas elanuist suri peaminister ja presidendi asetäitja Jüri Uluots 9. 1. 1945 Stokholmis ja riigivanem August Rei 29. 3. 1963, kes varises kokku allmaaraudteel sõites Stokholmis.

KÜÜDITATI

Ministritest olid esimesi ohvreid Ado Anderkopp ja Oskar Suursööt. Tallinna staadionil peeti 18. 7. 1940 Eesti—Läti jalgpallivõistlust rahvusliku meeleavaldusega. Viimases süüdistati kahte eelmainitud ministrit. Ado Anderkopist on teada, et ta arreteeriti järgmisel päeval ja samaaegselt vist ka Suursööt. Neist ei teata hiljem enam midagi.

Nõukogude Liidu 1. okupatsiooni ajal arreteeriti ja küüditati järgmised ministrid, kelledest teadaolevad või väga tõenäolikult mõnedki arvatavad surmaajad järgnevad siin nimedele: Albert Assor 16. 9. 1943, Kaarel Baars, Aleksander Hellat, Jaan Hünerson 1949, Karl Ipsberg, kindralmajor Aleksander Jaakson, Leopold Johanson, August Jürima, Kristjan Kaarna, Tõnis Kalbus, August Kerem, Jaan Kriisa suvel 1942, Hugo Kukke 1958, Ants Kurvits 1942, Andres Larka, kindralleitnant Paul Lill, Karl Luts 1942 Siberis, Ants Oidermaa, Aleksander Oinas, Anton Palvadre, August Peet, Jaan Piiskar, Theodor Pool, Mihkel Pung, Hugo Bernard Rahamägi 1942 kevadel, kindralleitnant Nikolai Reek, Vladimir Roopere, Leo Sepp, kindralmajor Jaan Soots, kindralmajor Otto Sternbeck, Eduard Säkk, Johannes Zimmermann, Anton Teetsov 1942 kevadel, Arthur Tupits, kindralmajor Aleksander Tõnisson, Richard Veermaa, Kaarel Virma, ajutise valitsuse sekretärid Theodor Käärik ja Eduard Laaman ning riigisekretär Karl Terras.

Saksa okupatsiooni ajal langes vene langevarjuri ohvriks minister ja riigikontrolör Kaarel Soonpää 18. 6. 1944.

PÄASID EESTISSE

Olid küüditatud, pääsid N. Liidu 2. okupatsioonil tagasi kodumaale ja on seal surnud prof. Paul Kogerman augustis 1951 Tallinnas, Oskar Kask detsembris 1958 Viljandimaal ja Adam Randalu 14. 4. 1966 Tallinnas. N. Liidu 2. okupatsiooni ajal küüditati ja on surnud August Hanko ning Bernard Rostfeld. Samal perioodil küüditati Otto Tief korduvalt, asustati lõpuks Heinastesse ja suri 5. 3. 1976 Ahja haiglas Tartumaal. Sama Uluotsa ehk nn. Tiefi valitsuse liikmetest küüditati ja toodi tagasi kodumaale Arnold Susi, kes on surnud 1968. Surnud on ka Voldemar Sumberg 13. 2. 1965, Kaarel Liidak, Johannes Pikkov ja Juhan Kaarlimäe. Uluotsa poolt ametisse nimetatud sõjavägede ülemjuhataja kolonel Jaan Maide jäi ka bolshevike kätte ja lasti maha kui sõjalise vastuhaku organiseerija ja juht. Riigikontrolör Oskar Gustavson küüditati ja on hiljem surnud. Kodumaal on hilisemate aastatel surnud Jaak Reichmann ja 9. 12. 1978 Konstantin Treffner. Surnud on ka Aleksander Pürge.

LÄANES SURNUD

Meie ministritest, kes asusid juba varem välismaal, on surnud Hermann Koch 29. 3. 1957, Karl Selter 31. 1. 1958, Nikolai Köstner 17. 2. 1959, Harald Laksberg 15. 8. 1963, Juhan Kartau 24. 1. 1964, Kaarel Robert Pusta 4. 5. 1964, Karl Ast 9. 7. 1971 ja Heinrich Laretei 3. 4. 1973.

Vabasse maailma õnnestus pageda ja on siin ajajooksul surnud Viktor Pihlak 1947, Eduard Aule 7. 3. 1947, Nikolai Kann 17. 2. 1948, Peet Johanson 1951, Rudolf Penno 25. 11. 1951, Ernst Ein 16.10. 1956, Johan Sepp 18. 8. 1953, Hans Rebane 16. 12. 1961, Oskar Amberg 24. 10. 1963, Johan Raid 4. 7. 1964, Jaan Lattik 27. 6. 1967, Johannes Klesment 23. 12. 1967, Johan Holberg 10. 4. 1978, Jüri Annusson ja Ferdinand Peterson.

Vabas maailmas elavad Juhan Müller ja viimase valitsuse riigisekretär Helmut Maandi.

1944 jäi kodumaale Karl Kornel. Teadmata on Peeter Kurvitsa ja Aleksander Tylpi saatus.

(EPL — Elmar Vrager)

Pealegi on inimesega nõnda, et kui üks midagi teeb, siis teeb teine kohe midagi otse selle vastu. Miljonid murravad sajandeid pead, et mõnda masinat käima panna, aga niipea kui see sündinud, kargavad kõik targad nüket otsima, kuidas iga narrgi võiks sama masina seisma panna. Üks leiab lõhkeaine, teine abinõu, mille varal leitud aine leidja enese õhku laseks. Üks avab rahva rikkuse allika, teine süsteemi, kuidas rahvas rikkusest hoolimata aina suuremasse viletsusse langeb.

A. H. Tammsaare

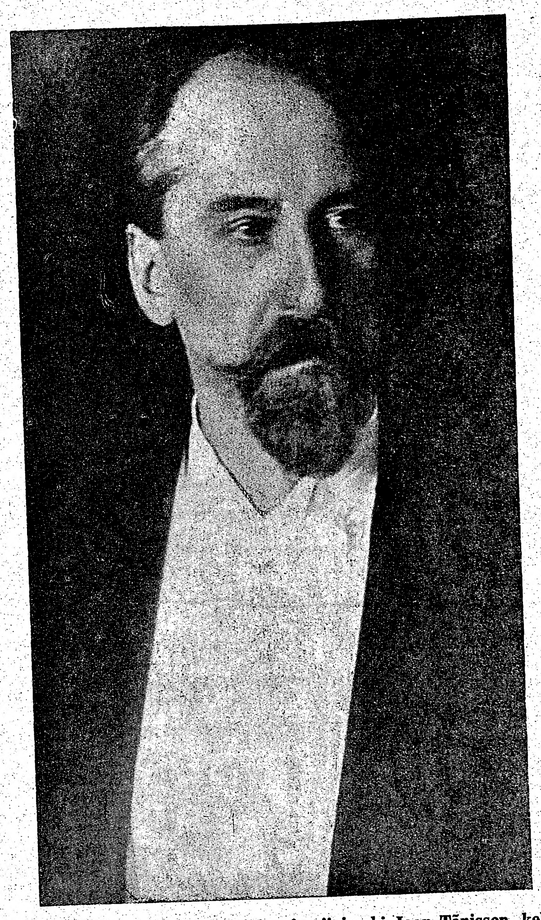

Eesti rahva üks suuremaid juhte ja riigimehi Jaan Tõnisson, kelle surma ja surmaaja kohta Venemaal vangistuses puuduvad igasugused andmed.

Hukkusid rootsi laevadel

Andmed sõja ajal surma saanud eesti meremeeste kohta

STOKHOLM (EPL) — Sõja ajal sõitis suurel arvul eesti meremehi nii lääneliitlaste kui ka neutraalsete riikide laevadel. Paljud nendest laevadest torpedeeriti, paljud kadusid jäljetult koos meeskondadega.

Nagu selgub sõja järel Göteborgis kirjastus Antiqa poolt aastal 1949 välja antud bibliofiilsest mälestusteosest „Svenskt sjöfolk i krig och fred", mis ilmus nii meremeeste kui reederite organisatsioonide kaastegevusel, on rootsi laevadel hukkunud ja kaduma läinud kokku 38 eesti meremeest, kõik olles munsterdatud erapooletu Rootsi lipu all sõitvatele laevadele.

Kuna see materjal on laiemale avalikkusele tundmata, siis esitab „Eesti Päevaleht" allpool raamatu hukkumisnimekirjadest väljanopitud eesti päritoluga meremeeste nimed.

1) Timmerman Aleksander Tõsine, a/l Atland, Gbg., 8100 t., hukkunud kokkupõrkel konvois Põhjamerel 25. 3. 1943.

2) Kütja Mihkel E. Viitong, a/l Belgia, 2460 t., Gbg., hukkunud lennupommitusel Inglismaa idarannikul 26. 1. 1941.

3) Teine kokk Herman Kirast, m/l Blankaholm, 5065 t., Gbg., torpedeeritud Kariibi meres 18. augustil 1942.

4) Madrus Ester, a/l Daphne, 2400 t., Sthlm., torpedeeritud Portugali ranniku ees 4. detsembril 1940.

5) Madrus Seppel, hukkunud samal laeval.

6) Mehaanik Elmo Jaansoo, hukkunud samal laeval.

7) Masinamäärija Maaker hukkunud samal laeval.

8) Kütja Aleksander Niitsoo, hukkunud samal laeval.

9) Kokk N. Lvov (Narvast pärit), m/l Hammaren, 5830 t. Gbg., torpedeeritud Balrice vetes.

10) Passija Elmar Sauga, hukkunud samal laeval.

11) Teine tüürimees Arkadi Brakman, a/l Liana, 2600 t. Helsingb., torpedeeritud 16. veebruaril 1940 Põhjamerel.

12) Nooremmadrus Enn Tagamere, a/l Mangen, 1900 t., Karlstad, torpedeeritud Atlandil 21. detsembril 1940.

13) Madrus Hans Timm, a/l Milos, 5100 t., Helsingborg, torpedeeritud 11. 3. 1940 Põhja-Atlandil teel New Yorgist Inglismaale.

14) Esimene tüürimees Johannes Lahesaar, a/l Neva, 2350 t., Helsingborg, torpedeeritud 22. 1. 1943 Põhja-Atlandil.

15) Kolmas tüürimees Karla J. Heinmets, hukkunud samal laeval.

16) Peamehaanik August Kopli, hukkunud samal laeval.

17) Esimene mehaanik Heinrich Tamm, hukkunud samal laeval.

18) Esimene mehaanik Rudolf Vau, hukkunud samal laeval.

19) Madrus Julius Mets, hukkunud samal laeval.

20) Nooremmadrus Arvo Murusте, hukkunud samal laeval.

21) Nooremmadrus Erich L. Õispuu, hukkunud samal laeval.

22) Kütja Meinhard Meerents, hukkunud samal laeval.

23) Kütja August Kaelep, hukkunud samal laeval.

24) Trimmija Martin E. Lass, a/l Scotia, 3280 t., Göteborg, hukkus miinile minnes 12. 4. 1942 Inglismaa idarannikul.

25) Nooremmadrus Philip Vedler, a/l Siljan, 5200 t., Helsingb., torpedeeritud 26. 9. 1940 Põhja-Atlandil.

26) Teine mehaanik A. Haamer, a/l Solstad, 2140 t., torpedeeritud 6. 1. 1944 Inglise kanalis.

27) Naiskokk A. Reicher, hukkus samal laeval.

28) Nooremmadrus Reimut Mänd, a/l Sten Sture, 1350 t., Trelleborg, laev kadus 26. jaanuaril 1947 (seega pärast rahu) jäljetult Läänemerel reisil Danzigist Helsingborgi (Siin tuleb meenutada, et sõsarlaev Bengt Sture torpedeeriti vene allveelaeva poolt samal teekonnal 28. oktoobril 1942 ja nagu selgub vene allveelaevakapteni Osipovi mälestustest, päästis allveelaev 14. meeskonnaliikmest 6. Ka need ei ole kunagi Rootsi tagasi tulnud).

29) Kütja Valentin Roots, kadus samia laevaga.

30) Mehaanik Aleksander Söderholm, m/l Suecia, Sthlm., 6550 t., torpedeeritud 16. 8. 1942 Põhja-Atlandil.

31) Kütja Julius Poobus, a/l Taberg, 2500 t., Gbg., torpedeeritud 6. 6. 1941 läänepool Gibraltari.

32) Trimmija Arnold Toomus, hukkus samal laeval.

33) Nooremmadrus Endel Olav Poolak, m/l Valparaiso, 6550 t., laev kadus jäljetult Põhja-Atlandil reisil Kanadast Inglismaale. Meeskonnas oli 33 inimest, neist 16 välismaalast. Sõja ajal kasutasid rootsi laevad palju välismaisi meremehi. (EPL/K).